

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2024 M. LIEPOS 1 D. – 2024 M. GRUODŽIO 31 D.

Svarbi pastaba: prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad šiame dokumente yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio, be kita ko, parengtas remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo informaciniais pranešimais ir bylų santraukomis. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar b) praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar c) Didžiosios Kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį. Pagal to paties straipsnio 1 dalį Didžiosios Kolegijos sprendimas yra galutinis.

Atsižvelgiant į tai, kad oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už atliktą vertimą ir parengtos santraukos išsamumą.

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT, Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

ES – Europos Sąjunga

Svarbos lygiai – Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėjamos bylos yra skirstomos į keturias kategorijas:

Svarbiausios bylos (angl. key cases) – ypatingos svarbos sprendimai, kuriuos atrenka specialus Teismo teisėjų biuras, sudarytas iš Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojų ir skyrių pirmininkų.

1 = *Didelė svarba*: sprendimai, kurie reikšmingai prisideda prie Teismo praktikos plėtojimo, aiškinimo ar keitimo.

2 = *Vidutinė svarba*: sprendimai, kurie nors ir reikšmingai praktikos nepakeičia, tačiau nėra susiję vien tik su nusistovėjusios praktikos laikymusi.

3 = *Mažesnė svarba*: sprendimai, pasižymintys mažu teisiniu interesu, t. y. sprendimai, kuriuose paprasčiausiai laikomasi nusistovėjusios teismo praktikos ir kt.

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)	5
Tsulukidze ir Rusulashvili prieš Sakartvelą	5
<i>Dėl Aukščiausiojo Teismo trijų narių kolegijos teisėjo nešališkumo vertinimo, kai teisėjo padėjėja buvo atsakovo bendrovei atstovaujančio teisininko dukra</i>	5
Union des mutuelles d'assurances Monceau prieš Prancūziją	6
<i>Dėl ūkio subjekto, prie kurio prisijungė pažeidimą padariusi bendrovė, atsakomybės</i>	6
Moskalj prieš Kroatiją	7
<i>Dėl nacionalinių teismų atsisakymo priteisti teismo išlaidų atlyginimą, nors šios išlaidos viršijo teismo priteistos kompensacijos dydį</i>	7
Girdauskienė prieš Lietuvą	9
<i>Dėl teismo išlaidų atlyginimo, kai bylą iš dalies laimėjęs asmuo turi kitai šaliai atlyginti didesnes nei savo teismo išlaidas</i>	9
X ir kiti prieš Slovėniją	10
<i>Dėl bylos priskyrimo konkrečiam teisėjui akivaizdžiai pažeidžiant nacionalinės teisės reikalavimus</i>	10
TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)	12
Rustamkhanli prieš Azerbaidžaną	12
<i>Dėl nacionalinio teismo pareigos įvertinti mokesčių administratoriaus kratos metu atlikto dokumentų ir daiktų poėmio teisėtumą</i>	12
<i>Dėl būtinybės (reguliariai) įvertinti mokesčių administratoriaus taikomo mokesčių mokėtojo banko sąskaitos arešto (naudojimosi apribojimo) pagrįstumą</i>	12
P. J. ir R. J. prieš Šveicariją	13
<i>Dėl aplinkybių, į kurias būtina atsižvelgti, vertinant užsieniečio išsiuntimo, nustačius, kad jis kelia grėsmę viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, proporcingumą</i>	14
Kajganić prieš Serbiją	15
<i>Dėl straipsnio, kuriame teigiama, jog advokatė susitarė, kad jos klientui būtų suteiktas bendradarbiaujančio liudytojo statusas mainais į jo melagingą liudijimą</i>	15
Casarini prieš Italiją	16
<i>Dėl tariamo netinkamo pareiškėjo asmens duomenų, saugomų Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje, naudojimo ir piktnaudžiavimo jais</i>	16
Le Marrec prieš Prancūziją	18
<i>Dėl IP adreso, užmaskuoto VPN ir užfiksuoto gyventojui jungiantis prie socialinės paramos gavėjo paskyros, naudojimo siekiant patikrinti, ar yra tenkinama su gyvenamąja vieta susijusi šios paramos skyrimo sąlyga</i>	18
Martinez Alvarado prieš Nyderlandus	19
<i>Dėl šeimos ryšių išplėtojimo momento ir papildomų priklausomumo elementų, viršijančių įprastus emocinius ryšius, įtakos, atliekant vertinimą pagal Konvencijos 8 straipsnį</i>	19
SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)	20
Aghajanyan prieš Armėniją	20

<i>Dėl valstybės pozityviųjų įsipareigojimų saviraiškos laisvės srityje darbo santykių kontekste</i>	20
Borzykh prieš Ukrainą	22
<i>Dėl draudimo viešai dėvėti Georgijaus juostelę</i>	22
SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJOS LAISVĖ (11 straipsnis)	23
Central Unitaria de Traballadores/as prieš Ispaniją	23
<i>Dėl profesinės sąjungos organizuotos demonstracijos draudimo, motyvuojant ankstyvosios COVID-19 pandemijos priežastimis</i>	23
DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (14 straipsnis)	25
Djeri ir kiti prieš Latviją	25
<i>Dėl Latvijos teisinio reguliavimo pakeitimų, padidusių latvių kalbos vartojimą visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir sumažusių rusų kalbos vartojimą</i>	25
NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)	27
Longo prieš Italiją	27
<i>Dėl įpareigojimo nugriauti savavališkai pastatytą statinį vertinimo kaip atkuriamojo, o ne baudžiamojo pobūdžio</i>	27
TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis)	29
Ždanoka prieš Latviją (Nr. 2)	29
<i>Dėl geopolitinės situacijos ir ypatingo istorinio-politinio konteksto įtakos, reglamentuojant nacionalinių rinkimų procedūras</i>	29
DRAUDIMAS KOLEKTYVIAI IŠSIŪSTI UŽSIENIEČIUS (Protokolo Nr. 4 4 straipsnis)	31
M. A. ir Z. R. prieš Kiprą	31
<i>Dėl priimančios valstybės pareigos pateikti nuoseklius pareiškėjų paaiškinimus paneigiančius įrodymus prieglobsčio bylose</i>	31
<i>Dėl priimančios valstybės pareigos pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kad nebuvo vykdomas kolektyvinis užsieniečių išsiuntimas</i>	31
<i>Dėl sprendimo grąžinti prieglobsčio prašytojus į trečiąją šalį suspensyvinio poveikio nebuvimo</i>	31

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. rugpjūčio 29 d. sprendimas byloje
Tsulukidze ir Rusulashvili prieš Sakartvelą
(pareiškimų Nr. 44681/21 ir 17256/22, svarbos lygis – 2)**

Dėl Aukščiausiojo Teismo trijų narių kolegijos teisėjo nešališkumo vertinimo, kai teisėjo padėjėja buvo atsakovo bendrovei atstovaujančio teisininko dukra

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai byloje dirbo didžiausioje šalyje elektros skirstymo bendrovėje, kai jų sutartys buvo nutrauktos dėl bendrovės reorganizavimo. Pareiškėjai pateikė ieškinius civilinėse bylose reikalaudami grąžinti j buvusias pareigas ir sumokėti darbo užmokesčio įsiskolinimą. Vieno iš pareiškėjų skundą atmetus, kito patenkinus iš dalies, apeliacinės instancijos teismui patvirtinus pirmosios instancijos teismo sprendimus, abu pareiškėjai kreipėsi į Aukščiausiąjį Teismą. Jų bylos buvo priskirtos trijų teisėjų kolegijoms, abiem atvejais vienas iš kolegijos teisėjų buvo L. M.

Pirmasis pareiškėjas du kartus prašė nušalinti teisėją L. M., abejodamas jo nešališkumu, nes jo padėjėja G. D. buvo atsakovo bendrovei atstovaujančio teisininko dukra. Antrasis prašymas nušalinti taip pat buvo susijęs su likusiais dviem kolegijos teisėjais, nes jie buvo pažįstami su bendrovės teisininku. Pirminį prašymą nagrinėjo dviejų teisėjų kolegija, teisėjui L. M. nedalyvaujant, o antrąjį prašymą nagrinėjo visi trys teisėjai. Antrasis pareiškėjas prašė nušalinti visus tris teisėjus, remdamasis tais pačiais pagrindais, kaip ir pirmasis pareiškėjas. Šį prašymą išnagrinėjo visa trijų teisėjų kolegija, įskaitant teisėją L. M. Visi pareiškėjų pateikti prašymai buvo atmesti kaip nepagrįsti, o jų skundus Aukščiausiasis Teismas atsisakė priimti.

Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), teigė, kad pažeistas teisėjo nešališkumo reikalavimas, nes atsakovo bendrovės teisininko dukra buvo vieno iš teisėjų padėjėja teisėjų kolegijoje, nagrinėjusioje jų skundus ir vertinusioje juos kaip nepriimtinius.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad byloje nebuvo nieko, kas indikuotų, jog teisėjas L. M. nagrinėtose bylose turėjo išankstinį asmeninį nusistatymą, todėl daryta prielaida dėl jo asmeninio nešališkumo (subjektyvusis testas). Toliau Teismas pasisakė dėl galimo teisėjo nešališkumo stokos, atsižvelgiant į objektyvųjį nešališkumo testą.

Teismas akcentavo, kad nors teismo tarnautojams savaime nėra netaikomas nešališkumo reikalavimas, visgi šio reikalavimo taikymas priklauso nuo konkretaus teismo tarnautojo vaidmens nacionalinėje teisės ir teismų sistemoje. Atsižvelgdamas į plačiai suformuluotą teisėjų padėjėjų funkcijų aprašymą Sakartvelo nacionalinėje teisėje, Teismas sprendė, kad jų darbas buvo ne tik administracinio pobūdžio. Jis nustatė, kad, atsižvelgiant į konkrečias teisėjo padėjėjui nacionalinėje teisėje patikėtas užduotis, jo dalyvavimas galėjo turėti didelės reikšmės teismo procesui, todėl asmuo, atliekantis šias užduotis, turėjo būti nešališkas, kad procesas atitiktų Konvencijos 6 straipsnį.

Byloje buvo nustatyta, kad teisėjo L. M. padėjėja buvo atsakovo bendrovei atstovaujančio teisininko dukra. Teismas pažymėjo, kad jam sunku nuspręsti dėl G. D. dalyvavimo apimties ir pobūdžio, nes nė viena šalis nepateikė jokių įrodymų apie jos konkretų vaidmenį ir funkcijas. Kartu Teismas akcentavo, kad G. D. buvo teisėjo L. M. padėjėja, kai jis abiejose bylose buvo trijų teisėjų kolegijos sudėtyje. Pirmojo pareiškėjo byloje L. M. taip pat buvo pranešėjas ir kolegijos pirmininkas, kuris pripažino skundą nepriimtiniu. Esant tokioms aplinkybėms, pareiškėjai turėjo pagrindo manyti, kad G. D. teiks teisėjui L. M. administracinę ir (arba) teisinę pagalbą rengiant jų bylas nagrinėti. Dėl to susidarė situacija, susijusi su galimu interesų konfliktu, dėl kurio Aukščiausiasis Teismas turėjo tinkamai reaguoti. Tokioje situacijoje kilo pavojus visuomenės pasitikėjimui teisingumo sistema, kur tai, kaip viskas atrodo iš šalies, turi didelę reikšmę. Atitinkamai, vidinių procedūrinių taisyklių, nustatančių teisėjų padėjėjų profesinius ir etinius standartus, nebuvimas ir nesugebėjimas nustatyti bei sureguliuoti galimus interesų konfliktus galėjo pakenkti teismo proceso nešališkumui.

Kadangi teisėjų padėjėjai procese neturėjo procesinio statuso, Sakartvelo teisėje nebuvo nustatyta jų nušalinimo tvarka. Vienintelė pareiškėjų teisių gynimo priemonė buvo prašymas nušalinti teisėją L. M., kuria jie pasinaudojo. Tačiau teisėjų kolegijos, nagrinėjusios prašymus nušalinti, tiesiog padarė išvadą, netirdamos G. D. dalyvavimo procese pobūdžio ir apimties, kad nenustatyta, jog ji būtų dariusi įtaką teisėjui L. M. Visgi klausimas buvo ne dėl galimo įtakos darymo, o dėl to, kaip tai atrodė iš šalies, ir dėl to, ar buvo nustatyti faktai, kurie galėjo sukelti abejonių dėl teismo nešališkumo išorės stebėtojo požiūriu. Iš tiesų, buvo tikimasi, kad Aukščiausiasis Teismas išnagrinės, ar pareiškėjų nuogastavimai dėl teisėjo L. M. nešališkumo gali būti laikomi objektyviai pagrįstais. Jis galėjo tai padaryti išanalizavęs atitinkamo teisėjo padėjėjo vaidmenį ir funkcijas bei taikydamas vidaus procedūras, nustatančias atitinkamus profesinius ir etinius standartus. Gana paviršutiniškas pareiškėjų prašymų nagrinėjimas nepadėjo sumažinti jų nuogastavimų dėl teisėjo L. M. nešališkumo. Šiuo atžvilgiu pirmojo pareiškėjo antrasis prašymas nušalinti ir antrojo pareiškėjo prašymas nušalinti buvo susiję ne tik su teisėju L. M., bet ir su kitais dviem kolegijos teisėjais. Tokiomis aplinkybėmis tai, kad trys suinteresuoti teisėjai priėmė sprendimą dėl savo pačių nušalinimo, nors ir pagal aiškią nacionalinės teisės nuostatą, iškėlė klausimą dėl galimo interesų konflikto.

Apibendrinamas Teismas konstatavo, kad pagal objektyvųjį nešališkumo testą pareiškėjai turėjo įrodyti, kad teisėjas galėjo atrodyti šališkas ir tai pagrįsti nustatytais faktais, o ne įrodyti, kad teisėjas iš tikrųjų buvo šališkas ar turėjo išankstinį nusistatymą. Teisėjo L. M. dalyvavimas nagrinėjant pareiškėjų bylas, atsižvelgiant į tai, kad jo padėjėja buvo atsakovo bendrovės teisininko dukra, kartu su Sakartvelo teismų sistemoje teisėjų padėjėjams suteiktomis plačiomis funkcijomis, galėjo sukelti pagrįstą baimę dėl teisėjo šališkumo. Pareiškėjai nežinojo, kiek G. D. iš tikrųjų dalyvavo jų byloje, o Aukščiausiasis Teismas nesiaiškino jos dalyvavimo aplinkybių, todėl neišskleidė pareiškėjų abejonių dėl teisėjo L. M. nešališkumo. Todėl pareiškėjų abejonės tuo pagrindu vertintos kaip objektyviai pateisinamos ir konstatuota, kad jiems nebuvo suteiktos pakankamos procesinės garantijos.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: kiekvienam pareiškėjui priteista po 3 600 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. spalio 10 d. sprendimas dėl priimtimumo byloje
Union des mutuelles d'assurances Monceau prieš Prancūziją
(pareiškimo Nr. 20224/18, svarbos lygis – 3)

Dėl ūkio subjekto, prie kurio prisijungė pažeidimą padariusi bendrovė, atsakomybės

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas draudimo kompanija (toliau – pareiškėjas) pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 ir 2 dalis skundėsi Teismui dėl jam Prancūzijos bankų priežiūros institucijos skirtos šimto tūkstančių eurų baudos už kitos bendrovės, kuri prisijungė prie pareiškėjo, (toliau – Bendrovė) veiksmus. Pareiškėjo vertinimu, dėl to jam skiriant baudą už kitos Bendrovės veiksmus buvo pažeistas asmeninės atsakomybės principas.

Pagal bylos aplinkybes 2014 m. Bendrovei buvo pateiktas įspėjimas dėl draudimą reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų laikymosi. Bendrovei nesiėmus veiksmų, institucija prieš Bendrovę pradėjo procedūrą dėl reikalavimų nevykdymo. 2015 m. įvyko Bendrovės ir pareiškėjo susijungimas, pagal kurį Bendrovė prisijungė prie pareiškėjo ir jis perėmė Bendrovės teises ir pareigas. Remdamasi Prancūzijos Valstybės Tarybos jurisprudencija, kompetentinga institucija nusprendė, jog tokiu atveju pagal asmeninės atsakomybės principą (pranc. *le principe de responsabilité personnelle*) pareiškėjui dėl Bendrovės veiksmų gali būti skiriama piniginė bauda. Dėl to 2016 m. pareiškėjui buvo paskirta bauda, o Valstybės Taryba 2017 m. atmetė pareiškėjo skundą, kuris buvo grindžiamas Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo pagrindu.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, jog byloje Konvencijos 6 straipsnis yra taikomas pagal baudžiamosios teisės kriterijų. Remdamasis *Engel* kriterijais, suformuluotais 1976 m. birželio 8 d. sprendime byloje *Engel ir kt. prieš*

Nyderlandus (pareiškimų Nr. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72), Teismas nurodė, kad pareiškėjo situaciją reglamentavo ne baudžiamosios, o draudimo teisės nuostatos, be to, kompetentingos institucijos skirtos piniginės baudos baudžiamasis ar kitoks pobūdis nebuvo akivaizdus. Tačiau įvertinęs taikytame Prancūzijos teisiniame reguliavime nustatytą maksimalųjį baudos dydį, pagal kurį pareiškėjui galėjo būti skiriama iki šimto milijonų eurų piniginė bauda, Teismas nusprendė, jog ši sankcija yra itin sunki.

Sprendamas dėl pareiškimo esmės, Teismas visų pirma atkreipė dėmesį į bendruosius byloje taikytinus Konvencijos principus. Pagal Teismo jurisprudenciją dėl asmens atsakomybės po susijungimo nėra pagrindo konstatuoti asmeninės atsakomybės principo pažeidimo, kai bendrovė, prie kurios prisijungia kita bendrovė, išlaiko jos ekonominį ir funkcinį tęstinumą, dėl ko prijungta bendrovė iš tiesų nelaikytina „kita“ bendrovė prijungiančios bendrovės atžvilgiu. Todėl prijungiančios bendrovės baudimas dėl prisijungiančios bendrovės veiksmų nepažeidžia asmeninės atsakomybės principo taip, kaip jis tokiu atveju būtų pažeidžiamas baudžiant fizinį asmenį dėl kito fizinio asmens veiksmų po jo mirties ar paveldėjimo. Grįsdamas šiuos teiginius Teismas vadovavosi 2019 m. spalio 1 d. sprendimu byloje *Carrefour France* (pareiškimo Nr. 37858/14).

Teismas nurodė, jog turi būti nuspręsta, ar tarp Bendrovės ir pareiškėjo buvo ekonominis ir funkcinis tęstinumas bendrovei prisijungiant prie pareiškėjo, kas leistų spręsti, jog pareiškėjas iš tiesų nėra „kitas“ subjektas Bendrovės atžvilgiu. Įvertinęs Prancūzijos teisinį reguliavimą bei 2015 m. bendrovės ir pareiškėjo susijungimo sutartį, Teismas pažymėjo, jog, priešingai nei sprendimo *Carrefour France* atveju, ne visos Bendrovės veiklos buvo perduotos pareiškėjui, tačiau tai sudarė tik dalį Bendrovės veiklų, kas negali paneigti ekonominio ir funkcinio tęstinumo tarp dviejų ūkio subjektų. Taigi Bendrovės ekonominė situacija kartu su teisėmis ir pareigomis perėjo pareiškėjui. Šiame kontekste Teismas pažymėjo, jog griežtas ir mechaniškas asmeninės atsakomybės principo taikymas ūkio subjektų susijungimo atveju galėtų pakirsti šių subjektų ekonominę atsakomybę bei atitinkamų sankcijų veiksmingumą. Todėl Teismas padarė išvadą, jog dėl pareiškėjo visiško Bendrovės prisijungimo egzistuoja šių ūkio subjektų ekonominis ir funkcinis tęstinumas, o kompetentingos institucijos sprendimas paskirti pareiškėjui baudą nepažeidė Konvencijos 6 straipsnio 1 ir 2 dalyse garantuojamo asmeninės atsakomybės principo.

Išvada: pareiškimas pripažintas nepriimtiniu (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#) (prancūzų k.)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. spalio 15 d. sprendimas byloje
Moskalj prieš Kroatiją
(pareiškimo Nr. 60272/21, svarbos lygis – 2)

Dél nacionalinių teismų atsisakymo priteisti teismo išlaidų atlyginimą, nors šios išlaidos viršijo teismo priteistos kompensacijos dydį

Faktinės aplinkybės

Byloje pareiškėja ginčijo nacionalinių teismų sprendimą priteisti jai kompensaciją už pernelyg ilgai trukusį procesą, tačiau atsisakyti priteisti jai išlaidas už teisinę pagalbą, kurios viršijo jai skirtos kompensacijos sumą. Pareiškėja skundėsi, kad tokiu būdu buvo pažeistos jos teisės pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę), taip pat pagal Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnį (nuosavybės apsauga).

Pagal bylos faktines aplinkybes 2013 m. birželio 27 d. Zagrebo apylinkės teismas priėmė sprendimą, kuriuo, be kita ko, nutraukė pareiškėjos ir jos vyro D. M. santuoką, nusprendė, kad jų sūnus, gimęs 2005 m., gyvens su pareiškėja, ir suteikė D. M. teisę matytis (susisiekti) su vaiku L. M. 2020 m. kovo 14 d., po to, kai savaitgalį pasinaudojo savo teise matytis su vaiku, D. M. pasiliko jų sūnų (tuo metu keturiolikos su puse metų amžiaus) savo namuose ir atsisakė grąžinti jį pareiškėjai.

Pareiškėja inicijavo teismo sprendimo vykdymo procesą, siekdama susigrąžinti vaiką, tačiau procesas susidūrė su reikšmingais trukdžiais. Nepaisant teismo išduoto vykdomojo rašto, įpareigojančio perduoti vaiką pareiškėjai, teismo sprendimo įvykdyti nepavyko, nes vaiko buvimo vieta nuolat keitėsi. Galiausiai procesas buvo sustabdytas, nustačius, kad sūnus ne gyvena su močiute, o dėl vaiko pilnametystės procesas tapo beprasmiškas.

2020 m. liepos 22 d. D. M. pateikė ieškinį, siekdamas pakeisti ankstesnį teismo sprendimą, kad jų sūnus L. M. gyventų su juo, motyvuodamas pasikeitusiomis aplinkybėmis, įskaitant konfliktą tarp L. M. ir pareiškėjos. Teismas priėmė galutinį sprendimą, kuriuo L. M. buvo paskirta gyventi su D. M., pareiškėjai suteikiant teisę palaikyti ryšius su sūnumi. Šis sprendimas buvo patvirtintas apeliacine tvarka.

2020 m. gruodžio 16 d. pareiškėja pateikė prašymą dėl teisės į bylos nagrinėjimą per protingą laiką apsaugos, taip pat kreipėsi į teismą, prašydama paspartinti vykdymo procesą, kompensuoti jos advokato išlaidas. Teismo pirmininkas atmetė šį prašymą, nurodydamas, kad vykdymo procesas nebuvo pernelyg užsitęsęs, ir atmetė išlaidų kompensavimo prašymą kaip nepagrįstą. Pareiškėjai apskundus šį sprendimą, apeliacinis teismas jos apeliaciją atmetė ir pripažino, kad išlaidos nėra kompensuotinos dėl nesėkmingo bylinėjimosi.

Pareiškėja pateikė konstitucinį skundą, kuriame skundėsi dėl pernelyg ilgo pirmiau minėto vykdymo proceso. Ji taip pat prašė kompensuoti savo teisinio atstovavimo išlaidas.

2021 m. birželio 2 d. Konstitucinis Teismas priėmė sprendimą, kuriuo pripažino, kad buvo pažeista pareiškėjos teisė į bylos nagrinėjimą per protingą laiką ir teisė į šeimos gyvenimo gerbimą, kurios abi garantuojamos Kroatijos Konstitucijoje; priteisė pareiškėjai 5 000 HRK (663,61 EUR) kompensaciją ir nurodė Zagrebo apylinkės teismui užbaigti vykdymo procesą per trisdešimt dienų. Tačiau Konstitucinis Teismas atmetė jos prašymą dėl išlaidų kompensavimo, remdamasis Konstitucinio Teismo įstatymo 23 straipsniu, kuris numato, kad, jei teismas nenusprendžia kitaip, kiekvienas proceso dalyvis padengia savo išlaidas.

Pareiškėjai pasikreipus, 2022 m. balandžio 13 d. sprendimu Zagrebo apygardos teismas nurodė Zagrebo apylinkės teismui užbaigti vykdymo procesą per trisdešimt dienų ir priteisė pareiškėjai 2 500 HRK (331,81 EUR) kompensaciją. Tačiau teismas atmetė jos prašymą dėl išlaidų, nurodydamas, kad išlaidas turi padengti ta šalis, kurios naudai buvo vykdomas procesas.

Pareiškėja pateikė antrąjį konstitucinį skundą, vėl skųsdama per ilgą ankščiau minėto vykdymo proceso trukmę. Ji taip pat skundėsi, kad buvo pažeista jos teisė kreiptis į teismą ir teisė į savo nuosavybės naudojimą, nes jai teko padengti ankstesnio konstitucinio skundo išlaidas, kas sukėlė jai pernelyg didelę finansinę naštą. Ji paprašė priteisti jai išlaidas, patirtas rengiant antrąjį konstitucinį skundą, kurios sudarė 6 125 HRK (812,93 EUR).

2022 m. gruodžio 20 d. sprendimu Konstitucinis Teismas nustatė, kad pareiškėjos konstitucinė teisė į pagarbą šeimos gyvenimui buvo pažeista, tačiau teismas atmetė jos prašymą dėl išlaidų, nusprendęs, kad byla nebuvo sudėtinga, nes pareiškėja skundėsi tik proceso trukme, dėl kurios teismas jau buvo nustatęs pažeidimą ankstesniame sprendime.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, kad reikšminga finansinė našta, nustatyta po teismo proceso užbaigimo tiek teismo mokesčių forma, tiek teisinės pagalbos išlaidų forma gali sudaryti teisės kreiptis į teismą apribojimą, neleistiną pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Teismas nurodė, kad vien tik pareiškėjos konstitucinio skundo išlaidos viršijo kompensaciją, kurią ji gavo už teisės į bylos nagrinėjimą per protingą laiką ir teisės į šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimus. Už šiuos pažeidimus ji gavo 5 000 HRK (663,61 EUR) kompensaciją, o konstitucinio skundo parengimo išlaidos sudarė 6 125 HRK (812,93 EUR). Teismo vertinimu, tokioje situacijoje nereikia tirti, ar teisinės pagalbos išlaidos pareiškėjai sukėlė neproporcingą finansinę naštą, atsižvelgiant į jos pajamas. Jeigu nėra ypač svarbių priežasčių pateisinti tokią situaciją, ji savaime daro teisės kreiptis į teismą apribojimą neproporcingą, nes paverčia teisiniu procesu beprasmiu ir pareiškėjos teisę į teismą tik teoriškai egzistuojančia ir iliuzine.

Tokia situacija reikalavo, kad Konstitucinis Teismas pateiktų išsamesnį savo sprendimo dėl išlaidų motyvavimą, o ne vien tik naudotų tą pačią formuluotę, kaip ir Konstitucinio Teismo įstatymo 23 straipsnyje. Teismas nesutiko, kad pareiškėjos teisinės pagalbos išlaidos byloje nagrinėtu atveju buvo nebūtinės ar nepagrįstos. Advokato vaidmuo neapsiriboja tik konstitucinio skundo ar prašymo parengimu, bet taip pat apima ir teisinę konsultaciją dėl šių priemonių prieinamumo.

Dėl konstitucinio skundo išlaidų Teismas priminė, kad teisinė pagalba, kreipiantis į Konstitucinį Teismą, negali būti laikoma nepagrįsta, atsižvelgiant į tai, kad šis teismas sprendžia sudėtingus klausimus dėl pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos, o asmenims be teisinio išsilavinimo ir patirties tokie klausimai gali būti sunkiai suprantami (šiuo klausimu taip pat žr. EŽTT 2014 m. sausio 28 d. sprendimo byloje *Bibić v. Croatia*,

pareiškimo Nr. 1620/10, 31 punktą, 2022 m. gegužės 12 d. sprendimo byloje *Dragan Kovačević*, pareiškimo Nr. 49281/15, 35 punktą).

Kalbant apie išlaidas, susijusias su teismo proceso trukmės priemonėmis, Teismas nusprendė, kad jos taip pat negali būti laikomos nereikalingomis. Be advokato teisinės pagalbos pareiškėjai būtų buvę labai sunku suprasti teisinius niuansus, susijusius su šių priemonių taikymu, pavyzdžiui, būtinybę jas naudoti prieš pateikiant konstitucinį skundą. Teismas taip pat sutiko su pareiškėjos argumentu, kad vietoj atsisakymo atlyginti visas teismo išlaidas, vidaus teismai galėjo priteisti sumažintą sumą.

Įvertinta, kad pareiškėjos teisės kreiptis į teismą apribojimas nebuvo proporcingas.

Išvada: nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjai priteistas 1 016 Eur turtinės žalos ir 3 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje
Girdauskienė prieš Lietuvą
(pareiškimo Nr. 54171/21, svarbos lygis – 3)

Dėl teismo išlaidų atlyginimo, kai bylą iš dalies laimėjęs asmuo turi kitai šaliai atlyginti didesnes nei savo teismo išlaidas

Faktinės aplinkybės

Byloje buvo sprendžiamas klausimas, susijęs su civilinėse bylose patirtų išlaidų atlyginimu. Pareiškėja pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) skundėsi, kad, nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino atitinkamą visuotinio susirinkimo sprendimo dalį neteisėta, ji buvo įpareigota sumokėti atsakovams didesnę sumą nei ta, kurią ji pati gavo kaip išlaidų atlyginimą. Pagal Konvencijos 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) ji taip pat skundėsi, kad neturėjo galimybės ginčyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nustatyto bylinėjimosi išlaidų paskirstymo.

Pagal bylos faktines aplinkybes pareiškėjai priklausė butas daugiabučiame name. 2019 m. kovo mėn. jos namo savininkų bendrijos valdyba sudarė namo bendrojo naudojimo objektų aprašą, į kurį buvo įtraukti visi koridoriai. 2019 m. balandžio mėn. visuotiniame susirinkime, kuris yra aukščiausias namo savininkų bendrijos valdymo organas, minėtas aprašas buvo patvirtintas.

Pareiškėja, atstovaujama advokato, iškėlė civilinę bylą savininkų bendrijai ir keturiems jos valdybos nariams, sudariusiems minėtą aprašą. Ji teigė, kad ketvirtojo aukšto koridorius buvo bendra to aukšto gyventojų, taip pat ir jos nuosavybė, todėl jo įtraukimas į bendrojo naudojimo objektų aprašą pažeidė jos nuosavybės teises. Ji prašė teismo pripažinti negaliojančia atitinkamą valdybos sudaryto aprašo dalį ir panaikinti atitinkamą visuotinio susirinkimo nutarimo dalį.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pareiškėjos ieškinį atmetė, o Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pareiškėjos kasacinį skundą tenkino iš dalies. Teismas panaikino atitinkamą visuotinio susirinkimo sprendimo dalį, nustatęs, kad šiuo sprendimu buvo pažeistos pareiškėjos nuosavybės teisės. Kitą pareiškėjos kasacinio skundo dalį Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė, pažymėdamas, kad valdyba turėjo teisę sudaryti aprašą ir pateikti jį visuotiniam susirinkimui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad visų šalių prašomos atlyginti išlaidos neviršijo teisingumo ministro patvirtintose rekomendacijose nustatyto užmokesčio už teisines paslaugas maksimalaus dydžio. Be to, jis pažymėjo, kad, patenkinus tik vieną iš dviejų pareiškėjos reikalavimų namo savininkų bendrijos atžvilgiu, ji turi teisę į 50 proc. bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ir turi atlyginti 50 proc. atsakovų ir trečiojo suinteresuoto asmens patirtų išlaidų. Todėl pareiškėjai buvo priteista 950 EUR, o ji pati turėjo sumokėti 1 481 EUR namo savininkų bendrijai, 528 EUR trečiajam suinteresuotam asmeniui ir 109 EUR valstybei už procesinių dokumentų įteikimą. Galiausiai, kadangi jos reikalavimai atskirų valdybos narių atžvilgiu buvo visiškai atmesti, ji buvo įpareigota atlyginti visas jų patirtas bylinėjimosi išlaidas – 797 EUR.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT vertino, ar pareiškėjos teisės kreiptis į teismą apribojimas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo buvo proporcingas siekiamam tikslui – užkirsti kelią nepagrįstų ieškinių pateikimui ir taip užtikrinti tinkamą teisingumo vykdymą.

Pareiškėjos ieškinio dalis, susijusi su keturiais valdybos nariais, buvo atmesta trijuose jurisdikcijos lygmenyse. Abejonės, ar atskiri valdybos nariai yra tinkami atsakovai, buvo iškeltos ankstyvuju proceso etapu, tačiau advokato atstovaujama pareiškėja nusprendė šios savo ieškinio dalies nepatiksinti. Teismas pripažino, kad pareiškėjos ieškinys atskiriems valdybos nariams buvo visiškai nesėkmingas ir kad menkos jo sėkmės perspektyvos turėjo būti jai nuspėjamos. Šių atsakovų patirtos bylinėjimosi išlaidos nelaikytos pernelyg didelėmis, o pareiškėjos įpareigojimas atlyginti visas šias išlaidas nevertintas kaip neproporcingas jos teisės kreiptis į teismą apribojimas.

Tačiau tokios pačios išvados Teismas negalėjo padaryti dėl likusių bylinėjimosi išlaidų paskirstymo. Teismas pažymėjo, kad pareiškėja sėkmingai įrodė, jog namo savininkų bendrija, patvirtindama bendrojo naudojimo patalpų aprašą, į kurį buvo įtrauktas jos turtas, pažeidė jos nuosavybės teises. Nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino atitinkamą bendrijos visuotinio susirinkimo priimto sprendimo dalį, bet ne atitinkamą bendrijos valdybos sudaryto aprašo dalį, jis tai padarė ne dėl to, kad atitinkamas aprašas būtų nesusijęs su pareiškėjos nuosavybės teisėmis, bet dėl to, kad teismas jį laikė tarpiniu dokumentu, kuris pats neturi teisinės galios.

Teismas pažymėjo, kad Konvencija siekiama suteikti ne teorines ar iliuzines, bet praktiškai panaudojamas ir veiksmingas teises. Nors Teismo vaidmuo nėra nustatyti, kaip kiekvienu konkrečiu atveju turėtų būti paskirstomos bylinėjimosi išlaidos, jo vertinimu, teisė kreiptis į teismą nebūtų praktiškai panaudojama ir veiksminga, jei minėtos išlaidos būtų paskirstomos mechaniškai, atsižvelgiant tik į tai, kokių mastu pareiškėjos ieškinys patenkintas „kiekybiškai“, ir neatsižvelgiant į tai, kad jos ieškinio pagrindai pripažinti „kokybiniu“ požiūriu.

Vidaus teisė suteikė teismams pakankamai lankstumo sprendžiant, kaip paskirstyti bylinėjimosi išlaidas tarp šalių. Tačiau nebuvo jokių požymių, rodančių, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas nebuvo priimtas mechaniškai – jis nepateikė jokių motyvų, susijusių su pareiškėjos procesiniu elgesiu, namo savininkų bendrijos išlaidomis, patirtomis jai pateikus ieškinį dėl ginčijamo aprašo, ar kitomis svarbiomis aplinkybėmis. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taip pat įpareigoja teismus pateikti savo sprendimų motyvus.

Teismas nurodė, kad neproporcinga yra tai, kad, nors pareiškėja įrodė, jog namo savininkų bendrija pažeidė jos nuosavybės teises, galiausiai jai buvo nurodyta sumokėti šiai bendrijai, trečiajam suinteresuotam asmeniui ir valstybei daugiau nei dvigubai didesnę sumą už tą, kurią ji iš jų gavo kaip išlaidų atlyginimą (atitinkamai apie 2 118 EUR ir 950 EUR). Todėl Teismas konstatavo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nustatytu bylinėjimosi išlaidų paskirstymu buvo apribota pareiškėjos teisė kreiptis į teismą.

Pareiškėjos skundo dalį pagal Konvencijos 13 straipsnį Teismas atmetė, pažymėjęs, kad Konvencijos 13 straipsnis pats savaime negarantuoja teisės apskųsti sprendimą ar teisės kreiptis į antrojo lygio instanciją, o vien tai, kad aukščiausiosios teisminės institucijos sprendimas negali būti toliau peržiūrėtas teismine tvarka, savaime nepažeidžia minėtos nuostatos.

Išvada: nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjai priteistas 8 500 Eur turtinės ir neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje

X ir kiti prieš Slovėniją

(pareiškimų Nr. 27746/22 ir 28291/22, svarbos lygis – 2)

Dėl bylos priskyrimo konkrečiam teisėjui akivaizdžiai pažeidžiant nacionalinės teisės reikalavimus

Faktinės aplinkybės

Byla buvo susijusi su pareiškėjos X vaikų paėmimu iš jos ir santykių tarp jos ir vaikų nutraukimu. Ji taip pat buvo susijusi su bylos, kurioje pareiškėja X buvo šalis, perskyrimu konkrečiam teisėjui.

Iš esmės remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), pareiškėja X, be kita ko, skundėsi, kad jos byla teisėjai P. buvo perduota neteisėtai, pažeidžiant teisę būti išklaustyta nepriklausomo ir nešališko teismo, nustatytą įstatyme ir garantuojamą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Kiek tai susiję su galimu Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimu, Teismas vertino, ar pareiškėjų bylos perdavimas teisėjai P. buvo suderinamas su vidaus teise, o jei ne, ar pažeidimai buvo tokie, kurie laikytini akivaizdžiais.

Teismas pažymėjo, kad, teisėjai H. pasitraukus, pareiškėjų byla buvo paskirta teisėjai P. remiantis Liublianos apygardos teismo pirmininko dekretu. Dekrete buvo nurodyta, kad teisėjos H. bylos šeimos teisės srityje būtų paskirtos tam teisėjui, kuris tą dieną, kai buvo pateiktas pasiūlymas dėl teisėjos H. bylų paskirstymo, turėjo mažiausiai neišspręstų bylų šioje srityje. Liublianos aukštesnysis teismas atmetė pareiškėjos skundą, Konstitucinis Teismas paliko galioti Liublianos aukštesniojo teismo sprendimą, nustatęs, kad teismo tvarka leido nagrinėjamą bylą priskirti teisėjui, kurio bylų krūvis konkrečią dieną buvo mažiausias.

Teismas apžvelgė nacionalinės teisės nuostatas. Teismų įstatyme buvo nustatytas bylų paskirstymo būdas pagal pradinio procesinio dokumento pateikimo chronologinę tvarką ir teisėjų pavardžių inicialus abėcėlės tvarka. Išsamios bylų paskirstymo taisyklės buvo įtvirtintos teismo tvarkoje. Tvarkoje buvo numatyta kad, jeigu teisėjas, be kita ko, dėl ilgo neatvykimo į darbą, negalėjo laiku išnagrinėti paskirtų bylų, jam jau paskirtos bylos gali būti „perduotos nagrinėti kitam teisėjui <...> pagal pirminio procesinio prašymo padavimo chronologinę tvarką, atsižvelgiant į teisėjų pavardes pagal abėcėlę“.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas pastebėjo, kad byloje susidariusią situaciją – numatomą ilgesnį teisėjos H. nebuvimą ir dėl to kilusią būtinybę perduoti jos bylas kitam teisėjui – reglamentavo taisyklės, nustatytos nacionalinėje teisėje. Be to, apygardos teismo pirmininkas ne tik iš anksto nepaskelbė nagrinėjamų bylų skyrimo kriterijų, bet priimdamas tokius kriterijus taip pat apėjo pirmiau nurodytas bylų skyrimo tvarką reglamentuojančias taisykles.

Nors Teismas pripažino veiksmingo ir greito teisingumo vykdymo svarbą ir lankstumo poreikį reguliuojant teisėjų darbo krūvį, jis atkreipė dėmesį, kad šiuo atveju į vidaus taisykles, skirtas reguliuoti tokias situacijas, nebuvo atsižvelgta, nepateikus jokio įtikinamo paaiškinimo. Apygardos teismo pirmininkas, priskirdamas šeimos bylas teisėjui, turinčiam mažiausią neišspręstų tokio pobūdžio bylų skaičių konkrečią dieną, priešingai objektyviems iš anksto nustatytiems kriterijams, šias bylas pavedė nagrinėti konkrečiam teisėjui, taip pažeisdamas aiškiai vidaus teisėje įtvirtintą tikslą – užtikrinti atsitiktinumą skiriant bylas.

Teismas priminė bendrą principą, kad, visų pirma, patys nacionaliniai teismai turi aiškinti nacionalinės teisės nuostatas, Teismas negali abejoti jų aiškinimu, nebent būtų nustatytas akivaizdus vidaus teisės pažeidimas. Teismas manė, kad apygardos teismo pirmininko priimtas dekretas, kurio pagrindu pareiškėjų byla buvo paskirta teisėjai P., buvo akivaizdus nacionalinių teisės aktų pažeidimas. Tai galėjo pakirsti pareiškėjos pasitikėjimą bylos paskyrimo procesu ir pažeisti pačią teisės į „įstatymu nustatytą teismą“ esmę. Nors pareiškėja savo apeliaciniame skunde ir konstituciniame skunde turėjo galimybę ginčyti jos prašymo dėl teisėjos P. nušalinimo atmetimą, vidaus teismų, įskaitant Konstitucinį Teismą, atlikta peržiūra neatitiko Konvencijos standartų. Kaip jau minėta, nacionaliniai teismai tinkamai neįvertino to, kad pareiškėjų byla buvo paskirta teisėjai P. aiškiai pažeidžiant vidaus teisėje nustatytus kriterijus. Todėl teisėja P. vadovavo pareiškėjų bylai daugiau nei ketverius metus, o 2023 m. ji buvo pakeista ne dėl to, kad buvo nušalinta, o dėl to, kad jos įgaliojimai artėjo prie pabaigos.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teismas darė išvadą, kad šiuo atžvilgiu buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Kiek tai susiję su galimu Konvencijos 8 straipsnio pažeidimu, Teismas, įvertinęs pareiškėjų pateiktus argumentus, pripažino pažeidimus dėl pareiškėjos vaikų paėmimo, ryšio tarp pareiškėjos ir vaikų nutraukimo ir netinkamo vaikų atstovavimo proceso metu.

Išvada: pareiškėjos X atžvilgiu pripažintas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

Pareiškėjų atžvilgiu pripažinti Konvencijos 8 straipsnio pažeidimai (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjai X priteistas 7 000 Eur, o pareiškėjos vaikams 20 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. liepos 4 d. sprendimas byloje

Rustamkhanli prieš Azerbaidžaną

(pareiškimo Nr. 24460/16, svarbos lygis – 2)

Dėl nacionalinio teismo pareigos įvertinti mokesčių administratoriaus kratos metu atlikto dokumentų ir daiktų poėmio teisėtumą

Dėl būtinybės (reguliariai) įvertinti mokesčių administratoriaus taikomo mokesčių mokėtojo banko sąskaitos arešto (naudojimosi apribojimo) pagrįstumą

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas yra leidinio redakcijos biuro, ribotos atsakomybės bendrovės, įsteigtos Azerbaidžane ir gerai žinomos leidyklos (toliau – Bendrovė), įkūrėjas, direktorius ir vienintelis savininkas.

2013 m. spalio 31 d. mokesčių administratorius priėmė sprendimą atlikti Bendrovės veiklos, apimančios 2011–2013 metų laikotarpį, mokestinį patikrinimą vietoje.

2013 m. lapkričio 1 d. Mokesčių administratoriaus pareigūnų grupė atvyko į Bendrovės biurą, kur informavo pareiškėją apie sprendimą atlikti mokestinį patikrinimą.

Tą pačią dieną jie atliko biuro kratą ir konfiskavo kai kuriuos elektroninius prietaisus (du kompiuterius), dokumentus, spaudus, užrašų knygutes, žurnalus ir bukletus, kurie vėliau (maždaug po 6 mėn.) buvo grąžinti. Paminėtina, kad, kadangi tame pačiame biure buvo laikomi įvairūs dokumentai, susiję su kitomis įmonėmis, nebuvo įmanoma atskirti dokumentų, priklausančių vienai įmonei, nuo kitos įmonės dokumentų.

Mokestinio patikrinimo metu buvo nustatyta daugybė neatitikimų Bendrovės apskaitos įrašuose dėl darbuotojų skaičiaus ir jų atlyginimų dydžio – ji nebuvo deklaravusi tikrųjų kai kurių savo darbuotojų atlyginimų, o buvo užfiksavusi atlyginimus mažesne suma nei faktiškai išmokėti.

Atsižvelgdamas į minėtus neatitikimus Bendrovės apskaitos įrašuose, mokesčių administratorius padarė išvadą, kad ji turėjo 31 238,02 Azerbaidžano manatų (AZN) mokesčių skolą (atitinkamu metu apie 29 000 eurų), ir skyrė baudą, lygią 50 proc. mokesčių skolos, už mokesčių teisės aktų pažeidimą.

Po šio sprendimo mokesčių administratorius taip pat priėmė sprendimus įšaldyti Bendrovės banko sąskaitas ir išieškoti mokestinę nepriemoką iš šių sąskaitų.

2014 m. vasario 24 d. Bendrovė pateikė skundą pirmosios instancijos administraciniam teismui, prašydama pripažinti mokestinio patikrinimo išvadas nepagrįstomis. Šiuo atžvilgiu Bendrovė teigė, kad nebuvo jokios priežasties atlikti mokestinį patikrinimą vietoje, kurio metu buvo neteisėtai konfiskuota daugybė dokumentų ir daiktų, dėl ko buvo sutrikdyta jos veikla. Bendrovė taip pat paprašė teismo pripažinti neteisėtu jos banko sąskaitų įšaldymą ir mokesčių institucijų bandymus išieškoti mokesčių skolą ir baudą nelaukiant galutinio teismo sprendimo. Be to, Bendrovė teigė, kad jei teismas nesiims veiksmų, mokesčių administratoriaus nustatyti apribojimai banko sąskaitoms paralyžiuos Bendrovės veiklą.

2014 m. spalio 10 d. šis nacionalinis teismas atmetė Bendrovės skundus, nustatęs, kad patikrinimas buvo atliktas pagal Mokesčių kodekso reikalavimus ir jo rezultatai buvo teisėti. Teismas taip pat abstrakčiai konstatavo, kad Bendrovės banko sąskaitų debeto operacijų įšaldymas buvo teisėtas.

Aukštesnės instancijos teismai patvirtino šį teismo sprendimą.

Manydamas, kad, be kita ko, buvo pažeistos Konvencijos 8 straipsniu (teisė į privataus gyvenimo gerbimą) ir Protokolo Nr. 1 1 straipsniu (nuosavybės apsauga) garantuojamos jo teisės, pareiškėjas (Bendrovės savininkas) su pareiškimu kreipėsi į Teismą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu, pareiškėjas teigė, kad Bendrovės patalpų krata ir įvairių dokumentų bei daiktų, kurie nebuvo susiję su mokestiniu patikrinimu, paėmimas buvo neteisėtas ir negalėjo būti laikomas būtinu demokratinėje visuomenėje.

Vyriausybė teigė, kad krata ir paėmimas buvo pagrįsti atitinkamais Mokesčių kodekso straipsniais, siekė teisėto šalies ekonominės gerovės tikslo ir buvo būtini demokratinėje visuomenėje. Ji pažymėjo, kad pareiškėjas atsisakė pateikti mokesčių administratoriui atitinkamus dokumentus ir kad pareigūnai negalėjo identifikuoti dokumentų, kuriuose galėjo būti rasta reikalinga informacija, dėl Bendrovės nesugebėjimo tvarkyti tinkamus apskaitos įrašus laikantis nustatytų taisyklių. Jei mokesčių inspekcija nebūtų paėmusi dokumentų mokestiniam patikrinimui, jiems būtų buvę sunku atlikti šį patikrinimą ir patikrinimas vietoje būtų buvęs ypač daug laiko reikalaujantis.

Teismas pakartojo, kad įmonės patalpose atlikta krata ir paėmimas sudaro įsikišimą į teises, saugomas Konvencijos 8 straipsniu, o toks įsikišimas pažeidžia šį straipsnį, nebent jį galima pateisinti pagal 8 straipsnio 2 dalį kaip teisėtą, siekiant vieno ar daugiau ten išvardytų teisėtų tikslų, ir būtiną demokratinėje visuomenėje norint pasiekti atitinkamą tikslą ar tikslus.

Vertindamas nagrinėtos bylos aplinkybes, Teismas pažymėjo, kad nors Vyriausybė teigė, kad krata ir paėmimas buvo vykdomi pagal Mokesčių kodekso nuostatas, pagal šias nacionalines nuostatas buvo draudžiama paimti dokumentus ir kitus daiktus, kurie nebuvo susiję su atliekamu mokestiniu patikrinimu.

Iš tiesų buvo nustatyta, kad mokesčių administratorius nepaisė šių nacionalinių nuostatų, nes per kratą paėmė daug dokumentų ir daiktų, neatskirdamas jų pagal tai, ar jie buvo būtini mokestiniam patikrinimui atlikti. Be to, nagrinėjant Bendrovės skundus nacionaliniai teismai nevertino ir nepasisakė dėl šios aplinkybės, visu pirma neatliko jokio reikšmingo mokesčių administratoriaus įvykdyto paėmimo teisėtumo ir apimties vertinimo.

Šie aspektai leido Teismui padaryti išvadą, kad nagrinėtas įsikišimas nebuvo „pagal įstatymą“ Konvencijos 8 straipsnio 2 dalies prasme, todėl šis straipsnis buvo pažeistas.

Taip pat, remdamasis Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad Bendrovės banko sąskaitų įšaldymas pažeidė jo teises, saugomas pagal Konvenciją.

Teismas iš esmės akcentavo, kad nors mokesčių administratoriaus be teismo sprendimo pagal aiškias nacionalines taisykles atliekamas minėtas naudojimosi bankų sąskaitose esančiomis lėšomis ribojimas nėra nesuderinamas su Konvencijos reikalavimais, tačiau teisminiai procesai dėl teisės į taikų nuosavybės naudojimą, be kita ko, turi suteikti asmeniui protingą galimybę pateikti savo argumentus kompetentingoms institucijoms, siekiant efektyviai užginčyti priemones, trukdančias įgyvendinti šiuo straipsniu garantuotas teises. Todėl teisės į taikų nuosavybės naudojimą apribojimas negali būti teisėtas nesant teismo proceso, atitinkančio šalių lygiateisiškumo principą ir suteikiančio galimybę aptarti svarbius bylos baigčiai aspektus.

Tačiau, kaip pastebėjo Teismas, šiuo konkrečiu atveju, nagrinėjant Bendrovės skundą dėl mokesčių administratoriaus sprendimo įšaldyti jos banko sąskaitas, nacionaliniai teismai neatliko jokių vertinimų dėl šios priemonės proporcingumo, o apsiribojo tik nurodymu, jog šis areštas buvo teisėtas, nepateikdami jokio papildomo paaiškinimo savo išvadoms pagrįsti. Visų pirma nacionalinių teismų sprendimuose nėra jokių vertinimų dėl galimo neigiamo įšaldymo poveikio Bendrovės veiklai, nepaisant pastarosios teiktų argumentų šiuo klausimu. Be to, nustatyta ir tai, kad nacionalinės institucijos pritaikė šią priemonę neapibrėžtam laikotarpiui ir nesant galimybės jos peržiūrėti reguliariais intervalais.

Todėl išvardyti aspektai leido Teismui padaryti išvadą, kad buvo pažeistas Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnis.

Išvada: pažeisti Konvencijos 8 straipsnis ir Protokolo Nr. 1 1 straipsnis (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 12 000 Eur turtinei ir neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje

P. J. ir R. J. prieš Šveicariją

(pareiškimo Nr. 52232/20, svarbos lygis – 3)

Dėl aplinkybių, į kurias būtina atsižvelgti, vertinant užsieniečio išsiuntimo, nustačius, kad jis kelia grėsmę viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, proporcingumą

Faktinės aplinkybės

P. J. gimė ir gyveno Bosnijoje ir Hercegovinoje, kur 2011 metais susipažino su R. J. – Šveicarijoje gimusia ir visą laiką ten pagal ilgalaikį leidimą gyventi gyvenusia Serbijos piliete. 2013 metais pareiškėjai susituokė, P. J. persikėlė į Šveicariją gyventi su R. J. 2014 ir 2016 metais Šveicarijoje jiems gimė dvi dukros, kurios abi ten lanko mokyklą. Pareiškėja R. J. bei pareiškėjų dukterys laisvai kalba serbų ir vokiečių kalbomis, P. J. kalba serbiškai. Persikėlęs į Šveicariją pirmuosius kelerius metus P. J. dirbo laikinus nekvalifikuotus darbus. R. J. yra pagrindinė šeimos maitintoja, ji yra registruota slaugytoja, pamainomis dirba vietos ligoninėje. Pareiškėjai dalijosi dukterų priežiūra, dėl P. J. darbo grafiko didesnė dalis šios priežiūros teko jam.

P. J. buvo sulaikytas gabenantis pakuotę su kokainu ir 2018 m. liepos 3 d. nuosprendžiu pripažintas kaltu padaręs apysunkį nusikaltimą, susijusį su prekyba narkotikais. Nacionalinis teismas nurodė pareiškėją išsiųsti iš Šveicarijos penkeriems metams, t. y. minimalią leistiną trukmę, taip pat įvesti dėl to perspėjimą į Šengeno informacinę sistemą. Nacionaliniai teismai atmetė P. J. apeliacinius skundus dėl jo išsiuntimo, pabrėždami, kad viešasis interesas yra viršesnis už P. J. asmeninius interesus, jo išsiuntimas buvo susijęs su teisėtu tikslu užtikrinti visuomenės saugumą ir buvo proporcingas kišimasis į Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintą teisę į šeimos gyvenimo gerbimą. P. J. 2020 m. liepą buvo išsiųstas iš Šveicarijos.

Pareiškėjai EŽTT peticijoje nurodė, kad pareiškėjo išsiuntimas buvo neproporcinga priemonė, kadangi P. J. nusikalstama veika buvo vienkartinė, iki tol jis neturėjo teistumo, jo kaltė vertintina kaip nedidelė, jis atliko nedidelį vaidmenį narkotikų kontrabandos scheme, todėl rizika, kad jis vėl padarys nusikaltimą, buvo maža. Nuo P. J. nuteisimo iki išsiuntimo jis elgėsi nepriekaištingai, susirado nuolatinį darbą, jo elgesys rodė, kad jis nebekelia jokios grėsmės visuomenės saugumui. Nacionaliniai teismai nesuderino bendro šeimos gyvenimo Šveicarijoje intereso su viešuoju interesu, neatsižvelgė į R. J. ir pareiškėjų mažamečių dukterų, kuriomis rūpinosi P. J., interesus. Dėl šių priežasčių, pareiškėjų teigimu, buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, užtikrinantis teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pirmiausia pabrėžė, kad nacionaliniai teismai turi pakankamai išsamiai motyvuoti savo sprendimus. Nepakankamas nacionalinių teismų sprendimų motyvavimas, tinkamai nesubalansavus ginčijamų interesų, prieštarauja Konvencijos 8 straipsnio reikalavimams. Taip yra tuo atveju, kai nacionalinės institucijos nesugeba įtikinamai įrodyti, kad kišimasis į Konvencijos saugomą teisę yra proporcingas siekiamiems tikslams ir todėl atitinka „neatidėliotiną socialinį poreikį“. Kai kompetentingos nacionalinės institucijos atidžiai išnagrinėja faktus, nuosekliai pagal Konvenciją ir jos taikymo praktiką taiko atitinkamus žmogaus teisių standartus ir tinkamai pasveria pareiškėjo asmeninius interesus, palyginti su bendresniu viešuoju interesu byloje, EŽTT pakeičia tokį kompetentingų nacionalinių institucijų vertinimą dėl bylos esmės savo vertinimu tik esant pagrįstoms ir svariai motyvuotoms priežastims.

Aptariamoms bylos atveju pažymėta, kad P. J. nuteisimas už nusikaltimą, susijusį su narkotikais (dvidešimties mėnesių laisvės atėmimo bausmė, kurios vykdymas atidėtas dvejiems metams), yra sunkaus pobūdžio. Tačiau, kai padarė nusikaltimą, už kurį vėliau buvo pašalintas iš šalies, P. J. nebuvo teistas už nusikaltimą, susijusį su narkotikais, neturėjo teistumo. P. J. už šį nusikaltimą buvo skirta ne reali laisvės atėmimo, o lygtinė bausmė su atidėjimu. Be to, nacionaliniai teismai pripažino, jog P. J. kaltės laipsnis buvo nedidelis, jis nuo pat pradžių prisipažino, bendradarbiavo su policija, buvo pateikta palanki prognozė dėl pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos. Netrukus po to, kai buvo priimtas sprendimas dėl išsiuntimo, P. J. susirado darbą, kurį dirbo iki pat išsiuntimo iš Šveicarijos po dvejų metų, visą šį laikotarpį jis elgėsi gerai. Geras P. J. elgesys, jo gebėjimas netrukus po nuteisimo susirasti nuolatinį darbą ir tai, kad jis vėliau nepadarė jokių administracinių ar baudžiamųjų nusizengimų, rodė, kad jis iš tiesų siekė įrodyti, jog nekelia pavojaus visuomenės saugumui. Atsižvelgęs į byloje nustatytas aplinkybes, EŽTT konstatavo, kad nacionaliniai teismai tinkamai neįvertino visų reikšmingų aspektų, be kita ko, nedidelės pirmojo pareiškėjo kaltės, to, kad bausmės vykdymas buvo atidėtas, teistumo nebuvimo, to, kad P. J. nebekėlė grėsmės visuomenės saugumui, jo, kaip ilgalaikio imigranto, statuso ir neigiamo išsiuntimo poveikio jo šeimos nariams.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (5 balsai prieš 2).
41 straipsnis: pareiškėjams solidariai priteista 10 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.
Pateikta atskiroji nuomonė.
[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. spalio 8 d. sprendimas byloje
Kajganić prieš Serbiją
(pareiškimo Nr. 27958/16, svarbos lygis – 2)

Dėl straipsnio, kuriame teigiama, jog advokatė susitarė, kad jos klientui būtų suteiktas bendradarbiaujančio liudytojo statusas mainais į jo melagingą liudijimą

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja Biljana Kajganić yra Serbijos pilietė, gimusi 1951 m. ir gyvenanti Belgrade. Ji yra advokatė. Atitinkamu metu ji atstovavo asmeniui X baudžiamojoje byloje, susijusioje su 2003 m. kovo 12 d. įvykdytu Serbijos ministro pirmininko Zoran Đinđić nužudymu.

2004 m. žurnale „Vreme“ buvo paskelbtas straipsnis pavadinimu „Bendradarbiai, advokatai ir seni bičiuliai“, kuriame šalia M. Kajganić nuotraukos buvo teigiama, kad ji užtikrino bendradarbiaujančio liudytojo statusą savo klientui per „savo senus bičiulius“ (kurie buvo „du įtakingiausi vyrai šalyje“ – vidaus reikalų ministras ir tuometinis Saugumo žvalgybos agentūros direktorius) mainais į melagingą jo liudijimą procese. Straipsnyje buvo teigiama, kad yra įrašai, kuriuose užfiksuoti M. Kajganić pareiškimai. Byla susijusi su po to vykusiu teismo procesu.

Remdamasi 6 straipsnio 1 dalimi (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę), M. Kajganić skundėsi dėl to, kad valstybė neužtikrino jos teisės į reputaciją, dėl proceso trukmės ir dėl to, kad ji neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad šioje byloje nacionaliniai teismai nustatė, jog nagrinėjama informacija buvo susijusi su viešojo intereso klausimu, taigi aiškiai pripažino, kad paskelbta informacija prisidėjo prie viešų diskusijų. Teismas taip pat pažymėjo, kad šioje byloje ginčijama informacija buvo susijusi su baudžiamuoju procesu dėl Serbijos ministro pirmininko nužudymo, todėl ji buvo rimto visuomenės intereso ir rūpesčio objektas. Visų pirma ji buvo susijusi su tariamais pažeidimais, susijusiais su liudijimu ir bendradarbiaujančio liudytojo statuso įgijimu, o tai akivaizdžiai buvo susiję su viešojo intereso klausimu, todėl šios informacijos paskelbimas buvo neatskiriama žiniasklaidos užduoties demokratinėje visuomenėje dalis.

Teismas atkreipė dėmesį į nacionalinių teismų išvadas, kad pareiškėja, veikdama kaip gynėja tokioje didelio atgarsio sulaukusioje baudžiamojoje byloje, pateko į viešąją erdvę ir galėjo tikėtis, kad apie tai praneš žiniasklaida. Tačiau šiame kontekste jis pabrėžė, kad kiekvienas nusikalstamos veikos padarymu kaltinamas asmuo turi teisę gintis, taip pat ir pasinaudodamas teisine pagalba ir akcentavo advokatų vaidmens šioje srityje ir jų laisvės užsiimti advokato profesija svarbą. Vis dėlto, Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad likus dviem dienoms iki Y straipsnio paskelbimo pareiškėja jau buvo viešai pareiškusi apie savo kliento statusą byloje. Be to, Teismas pažymėjo, kad aptariamasis straipsnis iš tiesų apsiribojo tik tariamais pažeidimais, susijusiais su jos, kaip advokatės, funkcijų vykdymu, t. y. jame buvo kalbama tik apie jos profesinę veiklą, o ne apie kitus jos privataus ar šeimos gyvenimo aspektus.

Šiuo atžvilgiu Teismas pažymėjo, kad nacionaliniai teismai nustatė, jog Y paskelbė informaciją, gautą iš slapto šaltinio, kurią jis laikė tikslia. Jie taip pat nustatė, kad jis įvykdė savo pareigą elgtis rūpestingai ir patikrino aptariamą informaciją. Teismas taip pat pažymėjo, kad vidaus teismai pripažino konfidencialių šaltinių apsaugos svarbą ir šiuo atžvilgiu nustatė, kad nurodymas atskleisti šaltinį šioje byloje nebuvo pagrįstas. Be to, jie ne kartą bandė savo iniciatyva iš atitinkamų valstybės institucijų gauti aptariamo nuorašo kopiją, tačiau nesėkmingai. Be to, jie atsižvelgė į tai, kad Y, prieš paskelbdamas straipsnį, nesusisiekė su pareiškėja. Jie taip

pat nustatė, kad pareiškėja paneigė minėtus kaltinimus ir kad jos paneigimas buvo tinkamai paskelbtas toje pačioje žiniasklaidos priemonėje. Šiuo atžvilgiu Teismas pakartojo, kad tokiomis aplinkybėmis 8 straipsnis nenustato teisiškai privalomo išankstinio pranešimo reikalavimo, ir kad pagrindinis teisės pateikti atsakymą tikslas yra būtent suteikti asmenims galimybę ginčyti spaudoje apie juos paskelbtą melagingą informaciją. Galiausiai, apeliacinis teismas taip pat nustatė, kad aptariama informacija neatskleidė jokių privačių duomenų, o buvo sutelkta į įvykius, kurie galėjo turėti įtakos baudžiamąjį procesą, ir joje buvo nagrinėjami viešojo intereso klausimai.

Atsižvelgdamas į visas pirmiau išdėstytas aplinkybes, Teismas konstatavo, kad nacionaliniai teismai suderino pareiškėjos reputacijos apsaugos interesus su Y teise į saviraiškos laisvę, įskaitant jo interesą išlaikyti savo šaltinių anonimiškumą, ir pateikė tinkamus ir pakankamus motyvus, nustatydami, kad teisėtas visuomenės interesas būti informuotai apie baudžiamąjį procesą, susijusį su Ministro Pirmininko nužudymu, nusiųrė poreikį apsaugoti advokato garbę ir reputaciją šiame baudžiamajame procese. Todėl Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas.

Atsižvelgdamas į savo praktiką šiuo klausimu, Teismas sprendė, kad civilinis procesas dviejų instancijų teismuose truko pernelyg ilgai, t. y. daugiau nei septynerius metus ir septynis mėnesius, ir neatitiko „protingo laiko“ reikalavimo. Dėl to Teismas konstatavo, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Išvada: Konvencijos 8 straipsnis nepažeistas (vienbalsiai), Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis pažeista (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjai priteistas 2 100 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. lapkričio 5 d. sprendimas dėl priimtumo byloje

Casarini prieš Italiją

(pareiškimo Nr. 25578/11, svarbos lygis – 2)

Dėl tariamo netinkamo pareiškėjo asmens duomenų, saugomų Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje, naudojimo ir piktnaudžiavimo jais

Faktinės aplinkybės

2010 m. spalio mėn. pareiškėjas iš laikraščio straipsnio sužinojo, kad Mokesčių policijos pareigūnas F. D. iš Mokesčių registro, konkrečiai iš Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazės, neteisėtai gavo su juo susijusią informaciją ir perdavė ją žinomam Italijos žurnalistui G. A. Pareiškėjas pateikė skundą baudžiamąjį procesą tvarka dėl F. D. ir G. A. Reaguojant į Mokesčių policijos pranešimus, F. D. ir G. A. buvo iškelta baudžiamoji byla dėl įtarimų neteisėtai prisijungus prie minėtos duomenų bazės, o kaltinamajame akte buvo nurodyta daug nukentėjusių asmenų, įskaitant pareiškėją. Pasibaigus deryboms dėl kaltės pripažinimo, F. D. ir G. A. buvo nuteisti atitinkamai dvejų ir vienerių metų lygtinėmis bausmėmis. Mokesčių policija taip pat taikė F. D. drausmines priemones. Pareiškėjo iškeltą baudžiamąją bylą ikiteisminio tyrimo teisėjas nutraukė, nes F. D. jau buvo nuteistas dėl tų pačių faktų.

Pareiškėjas skundėsi, kad buvo pažeista jo teisė į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį, nes nacionalinės valdžios institucijos neapsaugojo jo asmens duomenų, saugomų Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje, nuo Mokesčių policijos ir trečiųjų asmenų, kurie turėjo prieigą prie šios duomenų bazės, netinkamo naudojimo ir piktnaudžiavimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Tam tikri Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje esantys duomenys, tokie kaip pareiškėjo vardas, pavardė, gimimo data ir adresas, duomenys apie pajamas ir grynąjį turtą bei bet kokias mokesčių administratoriaus nagrinėjamas bylas, akivaizdžiai buvo susiję su jo privačiu gyvenimu. Taigi Konvencijos 8 straipsnis buvo taikytinas.

Ši byla skyrėsi nuo bylų, kuriose Teismas pripažino, kad pareiškėjas gali teigti, jog jis yra Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo, kurį sukėlė vien slaptų sekimo priemonių arba teisės akty, leidžiančių slaptas sekimo

priemonės, egzistavimas, auka. Tokiose bylose, jei buvo įvykdyti tam tikri kriterijai, buvo galima teigti, kad sekimo grėsmė pati savaime riboja laisvą bendravimą naudojantis pašto ir telekomunikacijų paslaugomis, todėl visiems naudotojams ar potencialiems naudotojams tai yra tiesioginis 8 straipsniu garantuojamos teisės ribojimas. Pareiškėjas, priešingai, skundėsi, kad vidaus valdžios institucijos nesugebėjo apsaugoti jo asmens duomenų, saugomų Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje, nuo piktnaudžiavimo ir netinkamo naudojimo. Taigi kilo klausimas, ar pareiškėjas gali teigti, kad jis yra skundžiamos priemonės auka Konvencijos 34 straipsnio prasme.

Dėl pareiškimo dalies, susijusios su Mokesčių policijos netinkamu pareiškėjo asmens duomenų naudojimu ir piktnaudžiavimu jais

Pareiškėjas įrodė, kad tariamas valstybės neveikimas apsaugant jo asmens duomenis nuo Mokesčių policijos netinkamo jų naudojimo ir piktnaudžiavimo jais turėjo jam asmeninės ir tiesioginės įtakos. Visų pirma jis įrodė, kad iš laikraščio straipsnio sužinojo, jog F. D. neteisėtai gavo su juo susijusią informaciją iš Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazės, ir teigė, kad piktnaudžiavimą jo asmens duomenimis palengvino valstybės neveikimas, t. y. nesiėmimas tinkamų priemonių užkirsti tam kelią. Taigi pareiškėjas galėjo teigti turintis nukentėjusiojo statusą (pareiškimo dalis suderinama *ratione personae*).

Dėl pareiškimo dalies, susijusios su trečiųjų asmenų netinkamu pareiškėjo asmens duomenų naudojimu ir piktnaudžiavimu jais

Pareiškėjas rėmėsi tuo, kad jis, kaip Italijos mokesčių mokėtojas, priklausė asmenų, kurių duomenys buvo saugomi Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje, kategorijai pagal Prezidento dekretą, ir kad dėl to jam kilo pavojus, jog tretieji asmenys juos netinkamai panaudos ir piktnaudžiaus, atsižvelgiant į jiems suteiktą plačią prieigą prie šios duomenų bazės ir nepakankamą vidaus teisinės sistemos teikiamą apsaugą. Pareiškėjas nebuvo atsidūręs tokioje padėtyje, kurioje jis būtų turėjęs keisti savo elgesį arba rizikuoti būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Todėl jo situacija turėjo būti atskirta nuo pareiškėjų, kurie susidūrė su dilema, ar laikytis ginčijamos teisinės nuostatos, ar atsisakyti jos laikytis ir tokiu būdu užsitraukti sankcijas.

Vien to, kad pareiškėjas buvo Italijos mokesčių mokėtojas, kurio asmens duomenys buvo saugomi Mokesčių mokėtojų informacijos tarnybos duomenų bazėje, nepakako, kad būtų galima teigti, jog pareiškėjas jau buvo susidūręs su trečiųjų asmenų, turinčių prieigą prie duomenų bazės, piktnaudžiavimu ir netinkamu jo asmens duomenų naudojimu arba jam grėsė toks pavojus. Šiuo atžvilgiu Teismas anksčiau keliose bylose pabrėžė, kad nepakanka priklausyti asmenų grupei, kuriai abstrakčiai gali turėti įtakos ginčijama priemonė, taip pat būtina pateikti pagrįstų ir įtikinamų įrodymų dėl tikimybės, kad bus padarytas pažeidimas, turintis tiesioginės įtakos pareiškėjui. Tik labai išskirtinėmis aplinkybėmis pareiškėjas galėtų teigti, kad yra Konvencijos pažeidimo auka dėl būsimo pažeidimo rizikos.

Pareiškėjas nepateikė jokių įrodymų, galinčių patvirtinti, kad dėl jo asmeninės padėties jam kilo rizika, jog tretieji asmenys, turintys prieigą prie duomenų bazės, netinkamai panaudos jo duomenis ar jais piktnaudžiaus. Jo baimė, kad tai įvyks su jo duomenimis, buvo pagrįsta tik hipoteze, kuri buvo pernelyg tolima ir abstrakti, kad pareiškėjas galėtų argumentuotai teigti esąs „auka“ 34 straipsnio prasme. Todėl jis negalėjo teigti, kad yra auka vien dėl tariamų taikytinos teisinės sistemos ar kompetentingų vidaus institucijų praktikos trūkumų, siekdamas užkirsti tam kelią.

Dėl vidaus teisinės gynybos priemonių išnaudojimo

Kadangi pareiškėjas skundėsi dėl valstybės neveikimo apsaugant jo duomenis nuo mokesčių policijos piktnaudžiavimo ir netinkamo naudojimo, pareiškimo baudžiamajame procese prieš F. D. ir G. A. pateikimas nebuvo teisinės gynybos priemonė, kuria būtų buvę galima ištaisyti padėtį, dėl kurios jis skundėsi. Net jei jam būtų pavykę gauti kompensaciją iš asmenų, kaltų dėl neteisėtos prieigos, nacionalinės valdžios institucijos nebūtų įpareigosos imtis veiksmų, kad būtų užkirstas kelias tolesniam piktnaudžiavimui jo asmens duomenimis. Be to, kompensacinė teisių gynimo priemonė pagal Asmens duomenų apsaugos kodeksą ir Civilinį kodeksą taip pat buvo netinkama, nes ji nebūtų galėjusi tiesiogiai išspręsti svarbių pareiškėjo skundo aspektų.

Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas galėjo pateikti skundą Duomenų apsaugos institucijai, prašydamas, kad ji įpareigotų vidaus valdžios institucijas įdiegti būtinas operacines ir technologines priemones, skirtas jo asmens duomenims apsaugoti. Šiuo atžvilgiu Teismas pakartojo, kad jo praktikoje nereikalaujama, kad visi vidaus teisinės gynybos priemonės atvejai būtų teisminiai griežtąja prasme.

EŽTT sprendė, jog nėra pagrindo manyti, kad šiuo atveju skundas Duomenų apsaugos tarnybai dėl tariamo vidaus valdžios institucijų neveikimo, ir prireikus skundas kompetentingoms teisminėms institucijoms, nebūtų buvusi teisių gynimo priemonių visuma, kuri būtų suteikusi pareiškėjui bent pagrįstų sėkmės perspektyvų. Tokiomis aplinkybėmis, kai vidaus teisės sistemoje buvo nustatyta speciali institucija, turinti bendrą kompetenciją duomenų apsaugos srityje ir, be to, jau priėmusi sprendimus panašiais klausimais, Teismas nematė priežasčių, dėl kurių Duomenų apsaugos tarnyba, gavusi pareiškėjo skundą, būtų atsisakiusi nagrinėti klausimą dėl būtinų apsaugos priemonių, skirtų aptariamiems duomenims apsaugoti. Taigi pareiškėjas nesuteikė nacionalinėms valdžios institucijoms galimybės užkirsti kelią Konvencijos pažeidimams arba juos ištaisyti per savo teisinę sistemą.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. lapkričio 5 d. sprendimas dėl priimtumo byloje

Le Marrec prieš Prancūziją

(pareiškimo Nr. 52319/22, svarbos lygis – 2)

Dėl IP adreso, užmaskuoto VPN ir užfiksuoto gyventojui jungiantis prie socialinės paramos gavėjo paskyros, naudojimo siekiant patikrinti, ar yra tenkinama su gyvenamąja vieta susijusi šios paramos skyrimo sąlyga

Faktinės aplinkybės

Nustatyta, kad pareiškėjui Prancūzijoje buvo suteikta pagrindinė pajamų parama (RSA). 2019 metų pradžioje jis prisijungė prie pašalpas šeimoms administruojančios tarnybos svetainės, norėdamas atnaujinti savo kaip socialinės paramos gavėjo statusą. Jo kompiuterio interneto protokolo (IP) adresus serveryje, talpinančiame svetainę, buvo pakeistas į geografinę vietovę „Kitos šalys“.

Kadangi jo IP adresus pareiškėją identifikavo kaip prisijungusį prie svetainės už Prancūzijos ribų, minėta tarnyba pradėjo patikrinimą, kurio metu pareiškėjas, be kita ko, paaiškino, jog prisijungdamas naudojo virtualų privatų tinklą (VPN), siekdamas užmaskuoti savo IP adresą, nors iš tikrųjų gyveno Prancūzijoje. Tarnybos pareigūnai patikrino pareiškėjo banko sąskaitą ir nustatė, kad jis nebeatitinka pašalpos skyrimo reikalavimų ir dėl to priėmė atitinkamus sprendimus.

Nacionaliniai teismai pareiškėjo skundus atmetė.

Pareiškėjas Teismui pateiktame pareiškime laikėsi pozicijos, kad minėta tarnyba, surinkdama ir panaudodama IP adresą, turėdama tikslą nustatyti jo buvimo vietą, pažeidė Konvencijos 8 straipsnį (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, akcentavęs, kad IP adreso, maskuoto VPN, naudojimas kartu su socialinės paramos gavėjo identifikacijos numeriu nagrinėtu atveju lėmė pareiškėjo identifikaciją, ir nors jis tuo metu buvo Prancūzijoje, automatinis informacijos perdavimas nacionalinei institucijai leido manyti, kad jis prisijungė iš užsienio, pripažino, kad toks pareiškėjo kompiuterio IP adreso tvarkymas patenka į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį. Be to, toks IP adreso surinkimas ir naudojimas sudarė kišimąsi į pareiškėjo teisę į privataus gyvenimo gerbimą.

Vertindamas, ar toks kišimasis turėjo teisinį pagrindą ir siekė teisėto tikslo, Teismas pažymėjo, kad ginčo priemonė buvo pagrįsta nacionalinių ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatomis, kurių visuma pakankamai tiksliai nustatė kompiuterio IP adreso surinkimo ir naudojimo apimtį ir būdą, taip suteikiant pareiškėjui galimybę reguliuoti savo elgesį, būtent priimti informuotą sprendimą, ar prisijungti prie ginčo svetainės ar ne.

Nenustačius įrodymų, kurie galėtų paneigti ginčijamos priemonės teisėtumą, Teismas laikė, kad kišimasis buvo „pagal įstatymą“.

Kalbant apie siekiamą teisėtą tikslą, jis buvo pareiškėjo teisės gauti prašomą socialinę išmoką patikrinimas (sukčiavimo prevencija) ir caf.fr svetainės bei socialinės paramos gavėjų naudojimosi ja saugumo užtikrinimas. Taigi, ginčijama priemonė siekė teisėto tikslo – valstybės ekonominės gerovės ir nusikaltimų prevencijos.

Spręsdamas dėl to, ar aptariamas kišimasis buvo proporcinga priemonė minėtam tikslui, Teismas nurodė, kad, pirma, aptariami duomenys – IP adresas, konvertuotas į geografinį vietovės „Kitos šalys“ – nebuvo jautrūs ir buvo nesusiję su pačiais intymiausiai ar ypatingai svarbiais asmens gyvenimo ar tapatybės aspektais. Be to, tokie duomenys patys savaime nepateikė „esminės ir tikslios informacijos“ apie pareiškėją ir neleido detaliam nustatyti jo naršymo istorijos. Priešingai, tai buvo abstrakti, grynai geografinė informacija, kuri nereikalavo papildintos apsaugos.

Antra, aptariami duomenys buvo surinkti teisėtai, sąžiningai ir skaidriai. Žinoma, IP adreso tvarkymas turėjo reikšmingų pasekmių pareiškėjo situacijai, nes tai paskatino jo situacijos patikrinimą, kuris galiausiai lėmė jo teisės į pašalpą nutraukimą. Vis dėlto, kaip pažymėjo Teismas, norėdamas gauti socialinę paramą per nuotolinę paslaugą, pareiškėjas negalėjo pagrįstai tikėtis, kad prisijungdamas prie minėtos svetainės jo buvimo vieta išliks nežinoma šios viešosios paslaugos teikėjo darbuotojams.

Trečia, buvo laikytasi duomenų minimizavimo principo, nes nieko kito, išskyrus geografinę vietovę „Kitos šalys“, tarnyba netvarkė siekiant patikrinti pareiškėjo gyvenamąją vietą dėl jo, kaip socialinės paramos gavėjo, statuso. Šios informacijos naudojimas buvo griežtai ribotas tikslu, kuriam ji buvo surinkta: nustatyti pareiškėjo gyvenamąją vietą Prancūzijoje, siekiant stebėti jo situaciją ir patikrinti jo teisę į pašalpą. Todėl šis naudojimas buvo griežtai būtinas viešosios socialinių išmokų mokėjimo paslaugos teikimo tikslu. Nebuvo nustatyta jokie netinkamo, perteklinio ar nereikalingo IP adreso rinkimo ar naudojimo.

Kalbėdamas apie duomenų tikslumą, Teismas pažymėjo, kad, nors pareiškėjas buvo prisijungęs iš Prancūzijos, VPN naudojimas klaidingai nurodė jo buvimo vietą kaip užsienyje, tai buvo dėl jo sprendimo neatskleisti tikrojo adreso Prancūzijoje. Tačiau vėliau jis galėjo ištaisyti šį netikslumą pateikdamas paaiškinimus nacionalinėms institucijoms.

Galiausiai, Teismas, kaip papildomą aplinkybę nurodė tai, kad šią informaciją tiesiogiai galėjo pasiekti ribotas skaičius žmonių, būtent tik minėtos tarnybos darbuotojai.

Šiomis aplinkybėmis Teismas vertino, kad IP adreso surinkimas ir naudojimas turėjo teisinį pagrindą, atitinkantį Konvencijos reikalavimus, o ši priemonė buvo pagrįsta tinkamais ir pakankamais pagrindais bei aiškiai nepažeidė pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą ribojimo proporcingumo.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas, kaip akivaizdžiai nepagrįstas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#) (prancūzų k.)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje

Martinez Alvarado prieš Nyderlandus

(pareiškimo Nr. 4470/21, svarbos lygis – 2)

Dėl šeimos ryšių išplėtojimo momento ir papildomų priklausomumo elementų, viršijančių įprastus emocinius ryšius, įtakos, atliekant vertinimą pagal Konvencijos 8 straipsnį

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas – Peru pilietis, kilęs iš šešių vaikų šeimos. Jo keturios seserys gyvena Nyderlanduose, o brolis – Peru. Pareiškėjas gimė turėdamas intelekto sutrikimų, jo kognityvinės funkcijos atitinka aštuonmečio vaiko lygį, jis yra įregistruotas Peru piliečių su intelekto negalia registre, dėl savo pažeidžiamumo pareiškėjas niekada negyveno savarankiškai, juo rūpinosi tėvai. Mirus tėvams, pareiškėjas su viena iš seserų atvyko į Nyderlandus su 90 dienų daugkartine turistine viza ir nuo to laiko gyveno su šia seserimi ir jos šeima, tačiau pareiškėju visą darbo dieną kartu rūpinosi visos keturios seserys.

Pareiškėjas 2017 m. kovo 17 d. pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šeimos susijungimo pagrindu. Prašyme pareiškėjas nurodė, kad dėl ribotų intelekto gebėjimų jis yra visiškai priklausomas nuo artimųjų

šėimos narių, Peru nėra tinkamų paslaugų žmonėms su psichine negalia. Peru gyvenantis pareiškėjo brolis negali juo rūpintis, nes dėl savo darbo dažnai keliauja ir nebūna namuose, pareiškėjo ryšiai su broliu yra nutrūkę. Pareiškėjo prašymas išduoti leidimą gyventi atmetas, motyvuojant tuo, jog pareiškėjas neįrodė, kad jį su seserimis sieja Konvencijos 8 straipsnyje nurodyti šeiminiai santykiai. Pareiškėjo skundai dėl šio sprendimo buvo atmesti.

Pareiškėjas EŽTT peticijoje nurodė, kad tarp jo ir seserų egzistuoja glaudus šeiminis ryšys, pareiškėjas dėl savo negalios yra labai priklausomas nuo savo seserų ir nėra jokios realios alternatyvos jų globai. Dėl šių priežasčių, pareiškėjo teigimu, buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, užtikrinantis teisę į privataus ir šėimos gyvenimo gerbimą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, jog vertinant, ar pareiškėjo ir jo seserų santykiai gali būti laikomi šeiminingais ryšiais Konvencijos 8 straipsnio prasme, svarbios aplinkybės, kad pareiškėju visada rūpinosi artimi šėimos nariai, kurie tenkino visus jo poreikius. Po tėvų mirties, visą laiką nuo 2015 metų pareiškėjas gyveno su viena iš seserų Nyderlanduose, fiziškai, psichologiškai bei finansiškai juo kartu rūpinosi visos keturios seserys. Tuo momentu, kai sprendimas netenkinti pareiškėjo prašymo dėl šėimos susijungimo tapo galutiniu, seserys pareiškėju jau rūpinosi daugiau nei penkerius su puse metų. EŽTT vertinimu, faktas, jog šėimos ryšiai buvo sukurti ar išplėtoti tuo metu, kai vieno iš šėimos narių imigracijos statusas dar nebuvo reglamentuotas, yra veiksnys, kurį reikia įvertinti atliekant interesų pusiausvyros vertinimą pagal Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį. Tačiau tai neturi reikšmės nustatant patį „šėimos gyvenimo“ faktą. Šiomis aplinkybėmis padaryta išvada, kad nacionalinės institucijos nepagrįstai daugiausiai dėmesio skyrė pareiškėjo ir jo seserų ryšiams iki tėvų mirties.

Byloje taip pat atkreiptas dėmesys, kad „šėimos gyvenimo“ faktas turi būti vertinamas individualiai. Nors aplinkybė, kad kilmės šalyje yra šėimos narių, galinčių suteikti priežiūrą arba kad egzistuoja kitos priežiūros alternatyvos, yra svarbi atliekant tokį vertinimą, jai suteiktina reikšmė priklauso nuo konkretaus bylos konteksto. Todėl savaime negalima daryti išvados, kad „šėimos gyvenimo“ faktui pripažinti visais atvejais būtina nustatyti „išimtinę priklausomybę“.

Vertindamas „šėimos gyvenimo“ fakto buvimą aptariamose bylos kontekste EŽTT atsižvelgė į tai, kad pareiškėjo negalia buvo tokio pobūdžio, kad jis kasdieniame gyvenime priklausė nuo kitų asmenų priežiūros, kurią jam visada teikė artimiausi šėimos nariai – tėvai, o šiems mirus – seserys, kurios ilgą laiką juo rūpinosi ir teikė paramą. EŽTT taip pat laikė reikšminga aplinkybę, kad dėl savo negalios pareiškėjas turėjo itin ribotą socialinį suvokimą, jo artimiausia šėima sudarė didžiąją jo pasaulio dalį, o bendravimas su aplinkiniais, nepriklausančiais šiam ratui, jam buvo nesuprantamas. Pareiškėjas pateikė pagrįstų įrodymų, kad jo brolis, vienintelis likęs šėimos narys Peru, negalėjo užtikrinti būtinos kasdienės priežiūros. Byloje taip pat nebuvo įrodyta, kad egzistavo kokios nors kitos realios pareiškėjo priežiūros alternatyvos. Šiomis aplinkybėmis EŽTT darė išvadą, kad dėl savo negalios pareiškėjas buvo tokios būklės, kuri lėmė būtinybę kasdieniame gyvenime remtis seserų teikiama priežiūra ir parama, todėl nagrinėtu atveju egzistavo papildomi priklausomumo elementai, viršijantys įprastus emocinius ryšius. Nacionalinėse institucijose į šias aplinkybes nebuvo atsižvelgta, todėl vertinimas dėl atitikties Konvencijos 8 straipsniui atliktas netinkamai.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. spalio 8 d. sprendimas byloje

Aghajanyan prieš Armėniją

(pareiškimo Nr. 41467/12, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybės pozityviųjų įsipareigojimų saviraiškos laisvės srityje darbo santykių kontekste

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas nuo 2003 m. dirbo vyresniuoju mokslo darbuotoju privačioje chemijos gamykloje, kurioje pagal vidinę tvarką informacija apie darbuotojų atlyginimus, gamyklos gamybinius pajėgumus, mokslinio darbo pobūdį, vykdomus eksperimentus, žaliavos saugojimą, kuriamus ir įdiegtus technologinius procesus buvo priskirta komercinei paslaptčiai.

Laikotarpyje nuo 2006 iki 2010 metų pareiškėjas vadovybei teikė ataskaitas apie būtinybę tinkamai tvarkyti chemines atliekas, kurios buvo laikomos gamyklos patalpose, vėliau surašė pranešimą, kuriame pažymėjo netinkamą cheminių atliekų tvarkymą ir apkaltino gamyklos vadovybę atsakomybės ir rūpestingumo stoka. Galiausiai 2010 m. balandžio 22 d. vietiniame laikraštyje išspausdintas pareiškėjo interviu, kuriame jis aptarė nesąžiningus atlyginimus, gamyklos veiklos trūkumus *inter alia* paminėdamas, pavyzdžiui, „tokią situaciją gamykloje lėmė vadovybės abejingumas ir atsakomybės stoka, taip pat toksiška aplinka [tarp vadovų ir personalo]“, „gamykla yra zoologijos sodas! Dešinė ranka nežino, ką daro kairė“ ir pan.

Gamyklos generalinis direktorius 2010 m. gegužės mėnesį atleido pareiškėją be jokio įspėjimo dėl to, jog straipsnyje išpublikuota tikrovės neatitinkanti informacija, paremta pareiškėjo nepagrįstais teiginiais apie mokslinį darbą ir eksperimentus, taip pat darbuotojų atlyginimus.

Pareiškėjas savo atleidimą iš darbo apskundė civiliniuose teismuose, kuriuose procesas kartojosi du kartus, tačiau pareiškėjo skundas liko atmestas.

Remdamasis Konvencijos 10 straipsniu, pareiškėjas Europos Žmogaus Teisių Teismui skundėsi, kad jo atleidimas iš darbo buvo neteisėtas ir nereikalingas kišimasis į jo saviraiškos laisvę, be to, juo nesiekta jokio teisėto tikslo ir bet kuriuo atveju buvo neproporcinga jam taikyta priemonė.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, primindamas pagrindinius principus, susijusius su saviraiškos laisve, pažymėjo, jog nagrinėjant ginčus, susijusius su saviraiškos laisve profesinių santykių kontekste, Konvencijos 10 straipsnio apsauga taikytina ir darbo vietai apskritai. Teismas akcentavo, jog minėtas straipsnis yra privalomas ne tik darbdavio ir darbuotojo santykiams, kai šiuos santykius reglamentuoja viešoji teisė, bet ir tais atvejais, kai juos reglamentuoja privatinė teisė. Iš tiesų tikras ir veiksmingas saviraiškos laisvės įgyvendinimas priklauso ne tik nuo valstybės pareigos nesikišti, bet gali reikalauti pozityvių apsaugos priemonių net ir asmenų tarpusavio santykių srityje. Tam tikrais atvejais valstybė turi pozityvią pareigą ginti teisę į saviraiškos laisvę, net ir nuo privačių asmenų kišimosi.

Teismas priminė, kad nacionalinės valdžios institucijos, ypač teismai, turi aiškinti ir taikyti vidaus teisę taip, kad Konvencija būtų visiškai įgyvendinta. Tokiomis aplinkybėmis Teismas nustatė, kad ši byla nagrinėjama valstybės pozityviųjų įsipareigojimų pagal Konvencijos 10 straipsnį apimtimi darbo santykių kontekste.

Šiuo atžvilgiu Teismas pažymėjo, kad nacionaliniai sprendimai byloje buvo labai menkai motyvuoti. Pirma, nors pareiškėjas pateikė išsamius argumentus, ginčijančius jo atleidimo iš darbo teisėtumą po straipsnio publikavimo, nacionaliniai teismai visiškai neatsižvelgė į jokių šiuo klausimu pateiktą argumentą. Antra, įsakyme atleisti pareiškėją buvo nedviprasmiškai nurodyta, kad pareiškėjas pateikė „nepagrįstą“ ir „melagingą“ informaciją, tačiau nacionaliniai teismai tai įvardino kaip „komercinės paslapties atskleidimą“. Nei įsakyme atleisti pareiškėją, nei nacionalinių teismų sprendimuose nenurodyta, kurie pareiškėjo teiginiai, paskelbti laikraštyje, buvo pripažinti netiksliais ar šmeižiančiais, visiškai neanalizuoti pareiškėjo argumentai apie jo pakartotinius bandymus informuoti vadovus apie atliekų tvarkymo pavojus.

Teismas, pripažindamas darbuotojų lojalumo ir diskretiškumo pareigos darbdaviams svarbą, kuri reikalauja, kad net tikslios informacijos sklaida būtų vykdoma saikingai ir tinkamai, pažymėjo, jog ši pareiga gali būti įveikta svarbesnio intereso, kurį gali turėti visa visuomenė. Šiuo atveju interviu pareiškėjas iškėlė labai jautrius ir svarbius viešojo intereso klausimus, susijusius su aplinkos apsauga, žala žmonių sveikatai ir darbo sauga, tačiau ryšio tarp pareiškėjo lojalumo pareigos ir viešojo intereso būti informuotam apie aplinkosaugos problemas ir numanomus pažeidimus didžiulėje Armėnijos chemijos gamykloje vidaus teismai visiškai nenagrinėjo. Teismas atkreipė dėmesį ir į tai, jog nacionaliniuose sprendimuose, kuriuose buvo patvirtintas pareiškėjo atleidimas iš darbo, nebuvo net užsiminta apie žalą, kurią gamykla būtų patyrusi dėl pareiškėjo pokalbio.

Galiausiai Teismas nurodė ir tai, jog pareiškėjui skirta pati griežčiausia priemonė, visiškai neįvertinus švelnesnės priemonės ginčo situacijoje tinkamumo.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teismas konstatavo, kad šios bylos aplinkybėmis nacionaliniai teismai nesugebėjo pasiekti teisingos pusiausvyros, atsižvelgdami į teismų praktikoje nustatytus kriterijus tarp konkuruojančių interesų, ir nepateikė „svarbių ir pakankamų“ savo sprendimų motyvų.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 4 500 Eur neturtinės žalos atlyginimo.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. lapkričio 19 d. sprendimas dėl priimtumo byloje
Borzykh prieš Ukrainą
(pareiškimo Nr. 11575/24, svarbos lygis – 3)

Dėl draudimo viešai dėvėti Georgijaus juostelę

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas Yuriy Mykolayovych Borzykh yra Ukrainos pilietis, gimęs 1962 m. ir gyvenantis Kijeve. Jis yra etninis rusas. Remdamasis įvairiomis Konvencijos nuostatomis, pareiškėjas skundėsi dėl draudimo viešai dėvėti Georgijaus juostelę.

2015 m. Ukrainos parlamentas priėmė įstatymą dėl komunistinio ir nacionalsocialistinio (nacistinio) režimų Ukrainoje pasmerkimo ir draudimo propaguoti jų simbolius. Paskui 2017 m. buvo priimti Administracinių pažeidimų kodekso pakeitimai, pagal kuriuos Georgijaus juostelės gamyba, naudojimas ir propagavimas laikomi administraciniu nusižengimu.

Pareiškėjas nurodė, kad yra kilęs iš kariškių šeimos. Jis pažymėjo, kad jo tėvas ir du dėdės (tėvo broliai) tarnavo Antrajame pasauliniame kare ir jiems buvo įteikti apdovanojimai.

Pareiškėjas pats yra buvęs kariškis. Pareiškėjas teigė, kad gegužės 9-oji, Pergalės diena, jam buvo ypač svarbi. Tą dieną jis pagerbdavo savo giminaičių drąsą ir nešiojo Georgijaus juostelę. Jis nemanė, kad jo veiksmai buvo „provokacija“, nes šios juostelės elementų buvo galima rasti ant jo tėvui ir dėdėms įteiktų apdovanojimų, ir ji jam simbolizavo jo šeimos kariškių kartų vienybę.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismo nuomone, pareiškėjo situacija, kai jis turėjo arba nenešioti juostelės ir nedemonstruoti pasididžiavimo savo šeimos karine tarnyba, arba pažeisti įstatymą ir rizikuoti būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, buvo jo teisės į saviraiškos laisvę ribojimas. Toks ribojimas buvo numatytas atitinkamuose Ukrainos įstatymuose.

Vertindamas, ar ribojimas buvo pateisinamas ir ypač ar jis buvo būtinas demokratinėje visuomenėje, Teismas atsižvelgė į aplinkybes, kuriomis buvo uždrausta naudoti Georgijaus juostelę. Visų pirma, nors dar visai neseniai ši juostelė daugiausia buvo siejama su sovietmečiu, būtent su sovietiniais kariniais apdovanojimais, nuo 2014 m. ji vis dažniau siejama su Rusijos kariuomene ir naudojama kaip Rusijos karinių dalinių Ukrainoje skiriamasis ženklas. Todėl daugeliui ji tapo susijusi su tariama Rusijos karine narsa ir Rusijos agresijos sukeltų kančių simboliu. Teismas nematė pagrindo abejoti Ukrainos Vyriausybės pastangomis spręsti ginkluoto konflikto keliamas problemas.

Teismas pažymėjo, kad Georgijaus juostelės uždraudimas nebuvo visiškas draudimas ir buvo nemažai išimčių, įskaitant teisėtą jos naudojimą kaip originalaus valstybės apdovanojimo ar karinio apdovanojimo, suteikto iki 1991 m., naudojimą.

Apskritai Teismas nusprendė, kad valstybė neperžengė savo diskrecijos ribų (angl. *margin of appreciation*), ir atmetė šią pareiškimo dalį kaip akivaizdžiai nepagrįstą.

Dėl galimybės remtis Konvencijos 8 straipsniu

Kad būtų galima remtis Konvencijos 8 straipsniu, pasekmės pareiškėjui turėjo būti labai rimtos ir labai reikšmingai paveikti jo privatų gyvenimą. P. Borzykh neįrodė, kad draudimas sukėlė jam psichologinių kančių

ar rūpesčių arba kitaip smarkiai jį paveikė. Todėl, kadangi skundas nesudarė pagrindo kelti klausimą pagal 8 straipsnį, Teismas jį atmetė kaip nesuderinamą su Konvencijos nuostatomis *ratione materiae*.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJOS LAISVĖ (11 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje *Central Unitaria de Traballadores/as prieš Ispaniją* (pareiškimo Nr. 49363/20, svarbos lygis – 2)

Dėl profesinės sąjungos organizuotos demonstracijos draudimo, motyvuojant ankstyvosios COVID-19 pandemijos priežastimis

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas profesinė sąjunga skundėsi dėl Konvencijos 10 (saviraiškos laisvė) ir 11 (susirinkimų ir asociacijos laisvė) straipsnių pažeidimo, kai valdžios institucijos sprendimu buvo uždrausta pareiškėjo organizuota demonstracija, planuota 2020 m. gegužės 1 d. COVID-19 pandemijos metu.

Pareiškėjas yra profesinė sąjunga, kurios tikslas – ginti darbuotojų teises ir interesus.

Reaguodama į COVID-19 pandemiją, 2020 m. kovo 14 d. Ispanijos vyriausybė Karališkuoju dekretu Nr. 463/2020 paskelbė „pavojaus būseną“, kuri galiojo iki 2020 m. birželio 21 d. Dekretu, be kitų priemonių, buvo įvesti judėjimo laisvės apribojimai.

2020 m. balandžio 20 d. pareiškėjas pateikė pranešimą Vyriausybės subdelegacijai Pontevedroje, nurodydamas savo ketinimą 2020 m. gegužės 1 d., Tarptautinę darbuotojų dieną, Vigo mieste surengti demonstraciją-konvojų. Pareiškėjas paaiškino, kad demonstracijos dalyviai dalyvaus individualiuose automobiliuose, imsis atitinkamų apsaugos priemonių ir bus identifikuoti profesinės sąjungos.

2020 m. balandžio 21 d. minėta subdelegacija pateikė atsakymą, kurį nacionaliniai teismai vėliau interpretavo kaip demonstracijos draudimą. Pareiškėjo apeliacijos buvo nesėkmingos, o draudimas buvo peržiūrėtas ir pripažintas pagrįstu dviejų lygių nacionalinių teismų sprendimais dar iki planuojamos demonstracijos datos.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT, vertindamas pareiškėjo argumentus tik dėl galimo Konvencijos 11 straipsnio, bet ne 10 straipsnio pažeidimo, pažymėjo, kad demonstracijos draudimu buvo kišamasi į pareiškėjo teisę į taikių susirinkimų laisvę. Šis kišimasis nebuvo susijęs su bendru visų viešų renginių draudimu atitinkamu laikotarpiu, o buvo nukreiptas į konkrečią demonstraciją, kurią pareiškėjas planavo surengti 2020 m. gegužės 1 d. Nebuvo jokių duomenų, rodančių, kad kišimasis būtų susijęs su profesinės sąjungos narių pažiūromis ar planuojamos demonstracijos tema. Todėl Teismas negalėjo daryti išvados, kad apribojimas buvo susijęs su demonstracijos turiniu.

Teismas sutiko su nacionalinių teismų vertinimu, kad institucijos sprendimo formuluotė buvo paviršutiniška ir neaiški. Tačiau nacionaliniai teismai pripažino, jog sprendime vis dėlto buvo nurodyta pagrindinė kišimosi priežastis, būtent – visuomenės sveikatos krizė, kilusi dėl COVID-19 plitimo, ir galimas demonstracijos poveikis viešajai tvarkai, įskaitant pavojų asmenims. Nacionaliniai teismai taip pat pabrėžė, kad tuo metu susirinkimų teisė nebuvo suspenduota, ir įvertino, ar kišimasis atitiko nacionalinius teisinius standartus, nors ir esant specifinėms ankstyvojo COVID-19 pandemijos etapo aplinkybėms. Savo vertinimą jie grindė Konstitucijos 21 straipsnio 2 dalimi, Susirinkimų teisės įstatymo 10 straipsniu bei atitinkama konstitucine doktrina, susijusia su įprastais teisės rengti demonstracijas apribojimais. Abi šios nuostatos aiškiai nustatė, kad demonstracija gali būti uždrausta, jei egzistuoja pagrįstos priežastys manyti, jog viešoji tvarka gali būti pažeista, taip sukeliama pavojų asmenims ar turtui. Todėl kišimasis buvo pagrįstas Konstitucijos 21 straipsnio 2 dalimi ir Susirinkimų teisės įstatymo 10 straipsniu ir buvo „numatytas įstatyme“. Be to, kišimasis siekė teisėtų tikslų – „sveikatos apsaugos“ ir „kitų asmenų teisių ir laisvių apsaugos“.

Teismas anksčiau buvo nusprendęs, kad sveikatos apsaugos politikos klausimai patenka į plačią valstybių nacionalinių institucijų vertinimo laisvę. Taip pat valstybės vertinimo laisvė paprastai būna plati, jei reikia suderinti konkuruojančius privačius ir viešuosius interesus ar Konvencijoje įtvirtintas teises. Atrodė, kad valstybės sutiko dėl būtinybės imtis skubių priemonių visuomenės sveikatai apsaugoti COVID-19 pandemijos akivaizdoje, tačiau Europos lygmeniu nebuvo konsensuso dėl tokių priemonių formos. Be to, kai kišimasis nebuvo susijęs su turinio apribojimu, susitariančioms valstybėms reikėjo suteikti platesnę vertinimo laisvę dėl susirinkimų vietos, laiko ar organizavimo būdo apribojimų. Todėl valdžios institucijoms buvo suteikta plati vertinimo laisvė.

Skundžiami apribojimai buvo nustatyti labai specifiniame kontekste – visuomenės sveikatos ekstremaliosios situacijos sąlygomis, atsižvelgiant į reikšmingus sveikatos apsaugos aspektus, susijusius ne tik su pareiškėju, bet ir su visuomene apskritai. COVID-19 pandemija kėlė grėsmę sukelti labai rimtas pasekmes ne tik sveikatai, bet ir visuomenei, ekonomikai, valstybės institucijų veikimui bei bendram gyvenimo organizavimui. Tai buvo situacija, atitinkanti išskirtinių ir nenumatytų aplinkybių kriterijus. Todėl demonstracijos draudimas buvo nustatytas siekiant patenkinti skubų socialinį poreikį apsaugoti individualią ir visuomenės sveikatą.

Nacionaliniai teismai nustatė, kad Ispanijos valdžios institucijos turėjo pozityvią pareigą apsaugoti visuomenės sveikatą, taikant prevencines priemones prieš viruso plitimą, taip pat apsaugoti piliečių gyvybę ir fizinę sveikatą. Balansuodami teisę į susirinkimų laisvę ir teisę į gyvybę bei fizinę sveikatą, taip pat valstybės konstitucinę pareigą apsaugoti visuomenės sveikatą, nacionaliniai teismai pabrėžė „milžinišką“ COVID-19 pandemijos poveikį Ispanijos gyventojams ir sveikatos apsaugos sistemai tuo laikotarpiu. Atsižvelgdamas į valstybės plačią diskreciją sveikatos priežiūros klausimais ir atsižvelgdamas į statistiką, atskleidžiančią ypač didelį patvirtintų COVID-19 atvejų skaičių Ispanijoje ir Galicijoje bei tūkstančius COVID-19 sukeltų mirčių šalyje tuo metu, Teismas nerado jokios priežasties nukrypti nuo šio vertinimo.

Šiame kontekste nacionaliniai teismai nustatė, kad šiuo konkrečiu atveju pareiga apsaugoti kitų gyvybę ir sveikatą, taip pat valstybės pareiga užtikrinti visuomenės sveikatą turėjo pirmenybę prieš susirinkimų laisvę. Nacionaliniai teismai skyrė didelį dėmesį pačių demonstrantų sveikatos apsaugai, taip pat trečiųjų asmenų sveikatai. Teismai, išnagrinėję šią bylą dviem lygmenimis, įvertino organizatorių pasiūlytą maršrutą ir atsižvelgė į vietines sąlygas. Jie detalai išnagrinėjo pagrindinius pareiškėjo argumentus ir pateikė pagrįstus motyvus.

Tačiau nacionalinių teismų argumentai dėl eismo sutrikdymo, jei jie būtų vertinami atskirai, būtų vertinami kaip nepakankami. Todėl jie turėjo būti vertinami kartu su apsaugos priemonių, susijusių su demonstravimo forma, nepakankamumu. Nacionaliniai teismai konstatavo, kad profesinės sąjungos pasirinkta demonstravimo forma vis tiek galėjo turėti neigiamos įtakos dalyvių ir kitų asmenų saugumui. Profesinė sąjunga net apytiksliai nenurodė galimo dalyvių skaičiaus ir neteigė, kad planuojamas renginys buvo sumanytas kaip nedidelio masto renginys. Todėl nacionalinių teismų atlikta rizikos analizė, jeigu būtų „masiškai reaguojama į kvietimą dalyvauti“, negalėjo būti vertinama kaip nepagrįsta. Nacionaliniai teismai iš esmės nusprendė, kad profesinės sąjungos pasiūlytas demonstravimo būdas, t. y. atskirų automobilių vilkstinė, bet kuriuo atveju nebuvo pakankamas, kad būtų išvengta užsikrėtimo pavojaus, neatsižvelgiant į pasirinktą maršrutą.

Teismas neprivalėjo retrospektyviai vertinti, ar nagrinėjant bylą nacionalinių teismų pasirinktas požiūris galėjo būti suvokiamas kaip pernelyg atsargus. Atsižvelgiant į precedento neturinčias sąlygas, tokias, kokios susidarė pirmaisiais COVID-19 pandemijos mėnesiais, net ir pernelyg atsargus požiūris negalėjo būti laikomas neproporcingu siekiamiems teisėtiems tikslams. Pareiškėjo argumentus greitai peržiūrėjo teismai, kurie juos atmetė, atsižvelgdami į svarbius visuomenės sveikatos aspektus, būdingus ankstyvajai pandemijos stadijai, ir susijusius su siūloma demonstracija. Ypatingomis bylos aplinkybėmis ir atsižvelgiant į išsamų šių aplinkybių vertinimą, negalima teigti, kad nacionaliniai teismai nepakankamai motyvavo sprendimą uždrausti demonstraciją.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir turint omenyje didelę valdžios institucijų diskreciją, taip pat išskirtines faktines bylos aplinkybes, Teismo vertinimu, valdžios institucijos pasiekė teisingą pusiausvyrą tarp viena vertus, teisėtų „sveikatos apsaugos“ ir „kitų asmenų teisių ir laisvių apsaugos“ tikslų ir, kita vertus, susirinkimų laisvės reikalavimų. Savo sprendimus jos grindė priimtiniu faktinių aplinkybių vertinimu ir motyvais, kurie buvo reikšmingi ir pakankami bei neviršijo jų diskrecijos. Todėl kišimasis buvo „būtinai demokratinėje visuomenėje“.

Išvada: Konvencijos 11 straipsnio pažeidimas nenustatytas (6 balsai prieš 1).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (14 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. liepos 18 d. sprendimas byloje

Djeri ir kiti prieš Latviją

(pareiškimų Nr. 50942/20 ir 2022/21, svarbos lygis – 2)

Dėl Latvijos teisinio reguliavimo pakeitimų, padidinusių latvių kalbos vartojimą visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir sumažinusių rusų kalbos vartojimą

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos Protokolo Nr. 1 2 straipsniu (teisė į mokslą) ir Konvencijos 8 straipsniu (teisė į privatų ir šeimos gyvenimą) tiek atskirai, tiek kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas), skundėsi dėl 2018 m. priimtų nacionalinės teisės pakeitimų, pagal kuriuos buvo padidintas valstybinės latvių kalbos vartojimas visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, o rusų kalbos vartojimas atitinkamai sumažintas.

Pareiškėjai yra tėvai ir vaikai, save laikantys priklausančiais rusakalbių mažumai Latvijoje. Pareiškėjai skundėsi, kad 2018 metų pakeitimai apribojo jų teisę į privatų ir šeimos gyvenimą bei teisę į mokslą. Jie taip pat teigė, kad skirtingas požiūris į rusakalbius ir latviškai kalbančius mokinius ikimokyklinio ugdymo įstaigose prilygsta diskriminacijai. Du pareiškėjai papildomai tvirtino, kad rusakalbiai specialiųjų poreikių turintys mokiniai buvo diskriminuojami, nes Latvijos švietimo sistema nenumatė specialaus nacionalinės kalbos naudojimo reguliavimo tokių vaikų mokyme.

Ikimokyklinis ugdymas Latvijoje yra bendrosios švietimo sistemos dalis ir susideda iš dviejų atskirų etapų: pirmasis skirtas mažiems vaikams (nuo pusantrų iki penkerių metų), o antrasis – vyresniems vaikams (nuo penkerių iki septynerių metų). Nors vaikai gali pradėti lankyti pirmąjį ikimokyklinio ugdymo etapą nuo pusantrų metų, privalomas yra tik antrasis ikimokyklinio ugdymo etapas (vaikams nuo penkerių iki septynerių metų).

2018 m. lapkritį buvo priimtas naujas ikimokyklinio ugdymo reglamentavimas (Ministrų kabineto reglamentas Nr. 716 (2018)), kuris numatė, kad nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. pagrindinė kalba žaidybinėse pamokose vaikams nuo penkerių metų turi būti latvių kalba, išskyrus tikslines veiklas, skirtas padėti vaikams įgyti mažumos kalbos ir etninės kultūros žinių. Šie reikalavimai taikomi tiek bendrosioms, tiek specialiosioms mažumų ikimokyklinio ugdymo programoms.

Konstitucinis Teismas (*Satversmes tiesa*) nagrinėjo nacionalinės teisės, susijusios su latvių kalbos naudojimu visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, atitiktį Konstitucijai ir 2020 m. birželio 19 d. priėmė sprendimą, kuriame padarė išvadą, kad teisė į mokslą, kaip ji įtvirtinta Konstitucijoje, apima abu ikimokyklinio ugdymo etapus Latvijoje. Nors teismas nustatė, kad nėra teisės į mokslą pasirinkta kalba, jis nagrinėjo bylą valstybės pozityvių pareigų užtikrinti kokybišką mokslą pagal Konstitucijos 112 straipsnį požiūriu. Teismas išaiškino, kad dvikalbis požiūris gali būti taikomas viso ikimokyklinio ugdymo metu abiejuose etapuose. Dėl mažumų teisių Konstitucinis Teismas nustatė, kad pataisos užtikrina, jog mokiniai, priklausantys rusų mažumai, gali mokytis rusų kalbos ir susipažinti su rusų kultūra, taip išsaugodami ir puoselėdami savo tapatybę bei kultūrą. Dėl nediskriminavimo principo Konstitucinis Teismas nusprendė, kad mažumų kalbų vartotojai nėra sulyginamojoje situacijoje su latvių kalbos vartotojais. Konstitucinis Teismas taip pat detalai išanalizavo nuostatas ir padarė išvadą, kad buvo imtasi pozityvių priemonių siekiant užtikrinti, jog vaikai, turintys specialiųjų poreikių, būtų integruoti į Latvijos švietimo sistemą, o kartu ir visuomenę geriausiu įmanomu būdu – mokant juos latvių kalbos pagal jų galimybių ribas.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pareiškėjų skundo dalį dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo pripažino nepriimtiniu dėl to, kad su teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimu susiję argumentai nebuvo pateikti nacionaliniu lygmeniu. Tais pačiais argumentais Teismas vertino kaip nepriimtina pareiškėjų skundo dalį dėl Konvencijos 8

straipsnio, taikomo kartu su Konvencijos 14 straipsniu. Teismas taip pat atmetė skundo dalį dėl Konvencijos Protokolo Nr. 1 2 straipsnio pažeidimo kaip nesuderinamą *ratione materiae* su Konvencijos nuostatomis.

Teismo vertinimu, ši byla nagrinėtina iš galimybės naudotis švietimo sistema Latvijoje kaip visuma perspektyvos, atsižvelgiant į tai, kad nacionalinė teisė nesuteikia jokiai kitai kalbai, išskyrus latvių, ypatingo statuso, Konvencija nenumato konkrečios mažumų teisių nuostatos, o pareiškėjai remiasi Protokolo Nr. 1 2 straipsniu kartu su Konvencijos 14 straipsniu, tačiau Protokolo Nr. 1 2 straipsnis neapima teisės į išsilavinimą konkrečia kalba.

Atsižvelgiant į 2018 m. pataisų dalyką ir tikslą, Teismas pažymėjo, kad jos buvo susijusios su visais valstybinėse ir privačiose ikimokyklinėse įstaigose įrašytais vaikais ir buvo skirtos atkurti latvių kalbą kaip mokymo kalbą ir švietimo sistemos vienovę Latvijoje, siekiant užtikrinti mokiniams vienodas galimybes naudotis valstybine švietimo sistema; platesniu požiūriu jos taip pat buvo skirtos pašalinti švietimo segregacijos, egzistavusios sovietiniu laikotarpiu, padarinius.

Teismas pažymėjo, kad *de facto* 2018 m. pataisų poveikis buvo toks, jog rusakalbiai mokiniai, tokie kaip šios bylos pareiškėjų vaikai, kurie buvo įrašyti į ikimokyklinio ugdymo programas, nebegalėjo tęsti mokymosi programose, kuriose reikšminga mokymo dalis buvo vedama rusų kalba, o latviškai kalbantys mokiniai galėjo toliau mokytis latvių kalba. Po šių pataisų tiek rusakalbiai, tiek latviškai kalbantys mokiniai ikimokyklinio ugdymo etape – nepriklausomai nuo to, kokią mokyklą jie lankė ar kokią ugdymo programą pasirinko – buvo įpareigoti laikytis mokymo programos, kurioje pabrėžiamas latvių kalbos naudojimas. Nors ikimokyklinio ugdymo programa nenumatė konkrečių proporcijų dėl latvių kalbos naudojimo kaip mokymo kalbos (kaip buvo nustatyta pradinio ir vidurinio ugdymo srityse), latvių kalba turėjo tapti „pagrindine komunikacijos kalba žaidybinėse pamokose“ ikimokyklinio ugdymo metu nuo penkerių metų amžiaus. Vertinant palyginamas situacijas kaip visumą ir atsižvelgiant į tai, kad išimtys, kurių pareiškėjai teigė anksčiau turėję, nebebuvo prieinamos rusakalbiams mokiniams, įtrauktiems į ikimokyklinio ugdymo programas, Teismas vertino, kad rusakalbiai ir latviškai kalbantys mokiniai buvo pakankamai panašioje situacijoje dėl ikimokyklinio ugdymo po 2018 m. pataisų. Priimdamas šią išvadą, Teismas atsižvelgė į tai, kad šioje byloje tariama diskriminacija buvo pagrįsta „kalba“, o įstatymų leidėjo siektas tikslas, kuris buvo tariamo skirtingo požiūrio pagrindas, išlieka visiškai svarbus proporcingumo analizėje.

Teismas pažymėjo, kad 2018 m. gruodžio 1 d. sprendime byloje *Valiullina ir kiti prieš Latviją*, pareiškimo Nr. 56928/19, ir 2023 m. lapkričio 16 d. sprendime byloje *Džibuti ir kiti prie Latviją*, pareiškimo Nr. 225/20, išdėstyti elementai yra svarbūs analizuojant šią bylą, kuri susijusi su ikimokykliniu ugdymu, nes ikimokyklinis ugdymas, ypač antrasis ikimokyklinio ugdymo etapas (vaikams nuo penkerių iki septynerių metų), taip pat yra valstybinės švietimo sistemos dalis.

Teismas laikėsi pozicijos, kad valstybės turi plačią diskreciją organizuodamos savo švietimo sistemas, ypač kalbant apie mokymo kalbą. Tačiau dėl ikimokyklinio ugdymo Teismas pastebėjo, kad, viena vertus, tarptautinės rekomendacijos pabrėžia ankstyvojo mokymosi gimtąja kalba svarbą vaiko asmeniniam ir pažintiniam vystymuisi. Šios rekomendacijos galėtų būti vertinamos kaip siaurinančios valstybių diskreciją, atsižvelgiant į tai, kokia svarbi yra gimtoji kalba, kai vaikai ruošiasi pradinei mokyklai. Kita vertus, ikimokyklinio ugdymo praktika Europos Tarybos valstybėse narėse yra gana įvairi. Nors pradinis ugdymas, suteikiantis pagrindinius skaitymo, rašymo ir skaičiavimo įgūdžius bei socialinės integracijos patirtį, daugumoje šalių yra privalomas, to negalima pasakyti apie priešmokyklinį ugdymą. Jis yra privalomas tik maždaug pusėje Europos Tarybos valstybių narių. Todėl valstybėms suteikiama diskrecija ikimokyklinio ugdymo srityje yra šiek tiek platesnė.

Teismas atmetė pareiškėjų teiginį, kad 2018 m. ikimokyklinio ugdymo reforma buvo įvesta netikėtai ir ji buvo nepakankamai aptarta. Teismas pažymėjo, kad šios bylos šalys sutiko, jog dvikalbio požiūrio taikymas antrajame ikimokyklinio ugdymo etape (vaikams nuo penkerių iki septynerių metų) tam tikru mastu jau buvo nustatytas pagal anksčiau galiojusį reglamentavimą, kuriame buvo įtvirtinti vienodi ikimokyklinio ugdymo modeliai ir šablonai. Taigi dar 2012 m. (šešeri metai iki 2018 m. reformos) Vyriausybė jau buvo ėmusi tam tikrų veiksmų siekdama užtikrinti, kad maži vaikai (nuo penkerių iki septynerių metų) ne tik susipažintų su savo gimtąja kalba, bet ir kasdien mokytųsi latvių kalbos. Todėl Teismas padarė išvadą, kad 2018 m. teisės aktu pataisos, susijusios su ikimokykliniu ugdymu, buvo įgyvendinamos palaipsniui, suinteresuotųjų šalių nuomonės buvo išklaustos, ir buvo pakankamai galimybių šias pataisas pritaikyti paveiktųjų poreikiams.

Teismo vertinimu, pareiškėjų teiginiai apie mažėjantį ikimokyklinio ugdymo kokybės lygį buvo nepagrįsti. Konstitucinis Teismas nustatė, kad Latvijoje egzistuoja mechanizmas, skirtas ugdymo kokybės priežiūrai. Teismui nebuvo pateikta jokių įrodymų, leidžiančių paneigti Konstitucinio Teismo išvadas šiuo klausimu.

Teismas nustatė, kad valstybės turi šiek tiek platesnę diskreciją, kalbant apie ikimokyklinį ugdymą, kuris skirtas mokiniams paruošti pradiniam ugdymui. Latvija, atkurdama latvių kalbos, kaip mokymo kalbos, naudojimą ir palaipsniui įgyvendindama švietimo reformą, susijusią su ikimokykliniu ugdymu, neperžengė savo diskrecijos ribų, nes išlaikė rusakalbių mokinių galimybę mokytis savo kalba bei išsaugoti savo kultūrą ir tapatybę antrajame ikimokyklinio ugdymo etape. Teismas darė išvadą, kad valstybė sukūrė švietimo sistemą valstybine kalba, kartu užtikrindama mažumų kalbų naudojimą antrajame ikimokyklinio ugdymo etape. Šios aplinkybės leido Teismui daryti išvadą, kad ginčytas skirtingas traktavimas atitiko teisėtus siekiamus tikslus, buvo proporcingas ir nereiškė diskriminacijos kalbos pagrindu.

Teismas pastebėjo, kad Latvijos teisinė sistema užtikrino vaikų su specialiaisiais poreikiais teisę į ugdymą įtraukiojo švietimo forma. Reikalavimas naudoti latvių kalbą kaip „pagrindinę kalbą, bendraujant žaidimu pagrįstose pamokose“ nuo penkerių metų amžiaus buvo taikomas visiems vaikams, įskaitant tuos, kurie mokėsi pagal individualius mokymosi planus. Tačiau tai nereiškė, kad mažumoms priklausančių vaikų gimtoji kalba negalėjo būti naudojama. Vietoj to visame ikimokyklinio ugdymo procese buvo užtikrintas dvikalbis požiūris, įskaitant penkerių-septynerių metų vaikų ugdymo etapą. Teismas pažymėjo, kad abi mokinių grupės (rusakalbiai vaikai su specialiaisiais poreikiais ir rusakalbiai vaikai be specialiųjų poreikių) galėjo mokytis savo gimtosios kalbos Latvijos švietimo sistemoje, taigi diskriminacijos nebuvo.

Išvada: nenustatytas Konvencijos 14 straipsnio, taikomo kartu su Protokolo Nr. 1 2 straipsniu, pažeidimas, kiek tai susiję su antrosios ikimokyklinio ugdymo pakopos taikymu pareiškėjams (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas dėl priimtumo byloje

Longo prieš Italiją

(pareiškimo Nr. 35780/18, svarbos lygis – 3)

Dėl įpareigojimo nugriauti savavališkai pastatytą statinį vertinimo kaip atkuriamojo, o ne baudžiamojo pobūdžio

Faktinės aplinkybės

Byla buvo susijusi su įpareigojimu nugriauti Sicilijoje (Italija) savavališkai, neturint statybos leidimo pastatytą 200 kv. m ploto žemės ūkio sandėlį. Šis įpareigojimas buvo priimtas pagal 1997 metų baudžiamąjį nuosprendį, kuriuo pareiškėjas nuteistas už savavališką minėto sandėlio statybą.

Nors savivaldybė, pareiškėjo prašymu, suteikė jam statybos amnestiją, tačiau baudžiamajame procese ši aplinkybė laikyta „nereikšminga“, nes nebuvo įvykdytos atitinkamos įstatymo reikalaujamos sąlygos, t. y., jog statyba turėjo būti baigta iki 1993 m. gruodžio 31 d., kadangi ginčo statyba, priešingai nei pareiškėjas deklaravo siekdamas gauti statybos amnestiją, faktiškai buvo baigta po 1993 metų. Dėl įpareigojimo nugriauti sandėlį nacionaliniai teismai pažymėjo, kad pagal aktualų teisinį reguliavimą, konstatavus savavališką statybą, kartu turi būti priimtas įpareigojimas nugriauti statinį, ir tai nėra nuobauda, bet priemonė, kuria siekiama grąžinti sklypą į buvusią būklę.

2015 metais pareiškėjui buvo įteiktas įpareigojimas vykdyti nurodymą dėl sandėlio nugriovimo ir nurodyta, kad šio įpareigojimo neįvykdžius, griovimą jo lėšomis atliks valdžios institucijos, tačiau kreipimosi į EŽTT metu sandėlis dar nebuvo nugriautas.

Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 7 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo) ir Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsniu (nuosavybės apsauga), pareiškėjas skundėsi dėl įpareigojimo nugriauti sandėlį baudžiamojo pobūdžio ir neproporcingo kišimosi į jo nuosavybės teises.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas buvo įpareigotas nugriauti sandėlį pagal įstatymo nuostatas, kurios suteikia teisę baudžiamųjų bylų teisėjui priimti tokį įsakymą, kai priimamas nuosprendis dėl nuteisimo už savavališką statybą. Atsižvelgdamas į tai, kad suėjus patraukimo atsakomybėn už šį nusikaltimą senaties terminui negalima įpareigoti nugriauti statinį, nes tam reikalingas apkaltinamasis nuosprendis, Teismas sprendė, kad tarp nagrinėjamos priemonės ir nusikalstamos veikos padarymo egzistuoja ryšys. Tačiau ši priemonė, kaip dalis bendros vidaus sistemos kovojant su statybų pažeidimais, pagal objektą ir pobūdį yra identiška administracinės institucijos nurodymui nugriauti statinį, kuris gali būti priimtas neatsižvelgiant į tai, ar buvo pradėtas ir (ar) baigtas baudžiamasis procesas. Šiame kontekste Teismas priminė, kad ginčijamos priemonės taikymas baudžiamosios jurisdikcijos teismui priėmus apkaltinamąjį nuosprendį už nusikalstamą veiką pats savaime nėra lemiamas priemonės pobūdžiui nustatyti, kadangi kai kurioms nacionalinėms teisinėms sistemoms yra būdingas bendras bruožas, jog baudžiamieji teismai priima sprendimus ir dėl nebaudžiamojo pobūdžio priemonių, pavyzdžiui, civilinės žalos atlyginimo nusikaltimų aukoms.

Byloje akcentuota, kad nacionaliniai teismai, atsižvelgdami į Teismo praktikoje išplėtotus kriterijus, vieningai kvalifikuoja tokius įsakymus kaip atkuriamąją priemonę. Iš tiesų, Teismo vertinimu, šia priemone aiškiai siekiama atkurti pradinę sklypo būklę, suderinant statybos darbus su statybos reglamentais, nepaisant to, ar asmenims, kaltinamiems savavališka statyba, už tai skirta nuobauda. Šiuo atžvilgiu Teismas atkreipė dėmesį, kad įpareigojimas nugriauti statinį, kaip daiktinė priemonė, kuri nukreipta į turta, o ne į asmenį, yra taikoma ir tada, kai pastatas nepriklauso pažeidėjui (bet, pavyzdžiui, priklauso juridiniams asmenims, teisių perėmėjams ar kitiems tretiesiems asmenims). Be to, pagal nacionalinę praktiką, įpareigojimas nugriauti statinį galioja ir kaltininkui mirus arba išnykus teistumui dėl kitų priežasčių nei statybos leidimo suteikimas atgaline data ar amnestija. Teismas sprendė, kad šios aplinkybės rodo atkuriamąjį įpareigojimo nugriauti statinį pobūdį, kuris yra skirtas pašalinti savavališkos statybos padarinius, neatsižvelgiant į kaltininko nubaudimą, siekiant užtikrinti piktnaudžiaujant ar neteisėtomis statybomis pažeistą viešąjį interesą dėl tinkamo žemės naudojimo, atkuriant pirminę jos būklę.

Teismas taip pat pažymėjo, kad nors baudžiamieji teismai ir savivaldybė *in abstracto* turi teisę veikti nepriklausomai vienas nuo kito, baudžiamieji teismai, veikiantys kaip vykdymo teismai, atsižvelgia į administracinės institucijos statybos amnestijos ar retrospektyvaus statybos leidimo suteikimą ir tokiu atveju gali, jeigu nurodytos priemonės buvo priimtose teisėtai, panaikinti įpareigojimą nugriauti statinį arba sustabdyti jo vykdymą po apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo. Galiausiai dėl įpareigojimo nugriauti statinį griežtumo Teismas nurodė, jog daugelis nebaudžiamųjų priemonių gali turėti reikšmingos įtakos susijusiam asmeniui, ir nors įpareigojimas nugriauti statinį gali paveikti suinteresuotą asmenį (atsižvelgiant į savavališkos statybos ypatybes ir pobūdį), šios priemonės griežtumas nėra toks, kad ją reikėtų kvalifikuoti kaip nuobaudą. Tokios priemonės objektas iš tikrųjų apsiriboja darbais (ar jų dalimis), kurie buvo atlikti neturint statybos leidimo arba jį pažeidžiant, ir Teismas sprendė, kad neteisėtų pastatų nugriovimas, kaip priemonė, kuria siekiama užtikrinti statybą reglamentuojančių teisės aktų laikymąsi, siekiant atkurti teisės viršenybę ir užtikrinti reikalavimus atitinkantį bei saugų žemės naudojimą (interesai, kuriems Teismas ne kartą pripažino didelę reikšmę), yra būtina ir tinkama.

Šiomis aplinkybėmis Teismas konstatavo, kad ginčijama priemonė yra atkuriamojo pobūdžio, todėl padarė išvadą, jog įpareigojimas nugriauti statinį nebuvo „bausmė“ Konvencijos 7 straipsnio prasme, atitinkamai pareiškimas šioje dalyje pripažintas nepriimtinu, kaip nesuderinamas *ratione materiae*. Nors pareiškėjas taip pat skundėsi, jog Italijos teismai nepagrįstai įpareigojimą nugriauti statinį vertino kaip atkuriamąją priemonę, Teismas pažymėjo, kad jis nesugebėjo įrodyti, jog dėl tokio nacionalinio teismo aiškinimo buvo apribotos Konvencijos 6 straipsnyje numatytos teisingo bylos nagrinėjimo garantijos, todėl ši pareiškimo dalis vertinta kaip aiškiai nepagrįsta.

Pasisakydamas dėl pareiškėjo argumentų, kad įpareigojimas nugriauti statinį yra neproporcingas kišimasis į jo nuosavybės teises, Teismas priminė, jog statybos ir miestų planavimo reglamentavimo srityje valstybės turi plačią nuožiūros laisvę, visų pirma pasirinkdamos vykdymo priemones ir nustatydamas, ar vykdymo pasekmės būtų pagrįstos. Šiame kontekste Teismas pabrėžė, jog ginčo sandėlis buvo pastatytas be leidimo ir pareiškėjas negalėjo pagrįstai remtis jo statybos teisėtumu. Be to, nepaisant įpareigojimo nugriauti sandėlį, pareiškėjas nesiėmė jokių veiksmų, kad jį įvykdytų, ir daug metų naudojosi šiuo statiniu. Teismo vertinimu, valdžios institucijų iniciatyva vykdyti įpareigojimą dėl sandėlio nugriovimo buvo būtina norint atkurti tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei nebūtų pažeisti įstatymo reikalavimai. Tokiu būdu valdžios institucijos

garantuoja statybos taisyklių veiksmingumą ir atgraso kitus galimus pažeidėjus. Aplinkybė, kad iki įpareigojimo nugriauti statinį vykdymo praėjo tam tikras laiko tarpas, šiuo atveju negali lemti kitokios išvados. Pagal vidaus teisę įpareigojimams nugriauti statinį senaties terminas netaikomas, o valdžios institucijų elgesys po apkaltinamojo nuosprendžio nerodė, kad teismo priimtas sprendimas dėl statinio griovimo nebeteko galios, ar kad pareiškėjo sandėlis nebus griauzamas. Tai leido Teismui daryti išvadą, kad pareiškėjui neteks pernelyg didelė asmeninė našta dėl įpareigojimo nugriauti jo sandėlį vykdymo, todėl ir ši pareiškimo dalis pripažinta aiškiai nepagrįsta.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Ždanoka prieš Latviją (Nr. 2)* (pareiškimo Nr. 42221/18, svarbos lygis – 2)

Dėl geopolitinės situacijos ir ypatingo istorinio-politinio konteksto įtakos, reglamentuojant nacionalinių rinkimų procedūras

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja gimė ir gyvena Rygoje, 1971 metais įstojo į Latvijos komunistų partiją (toliau – LKP), 1990 metais buvo išrinkta į Latvijos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. 1990 m. balandį ji tapo LKP Centrinio priežiūros ir revizijos komiteto nare ir šias pareigas ėjo iki LKP likvidavimo 1991 m. rugsėjį.

Atkūrus Latvijos nepriklausomybę, pareiškėjai 1998 ir 2002 metais nebuvo leista kandidatuoti parlamento rinkimuose, remiantis Parlamento rinkimų įstatymo nuostata, pagal kurią asmenims, aktyviai dalyvavusiems LKP veikloje po 1991 m. sausio 13 d., nebuvo leidžiama kandiduoti ar būti išrinktiems į nacionalinį parlamentą. Pareiškėjos aktyvų dalyvavimą LKP veikloje po minėtos datos nustatė Aukščiausiasis Teismas. Konstitucinis Teismas minėtą Parlamento rinkimų įstatymo nuostatą pripažino neprieštaraujančia Konstitucijai, papildomai pažymėdamas, kad sąvoka „aktyvus dalyvavimas“ turi būti aiškinama siaurai. EŽTT Didžioji kolegija 2006 m. kovo 16 d. sprendimu konstatavo, kad atsižvelgiant į Latvijos istorinį ir politinį kontekstą, pareiškėjai taikytas ribojimas nebuvo nei savavališkas, nei neproporcingas, todėl Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnis nebuvo pažeistas. Šiame sprendime EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad Latvijos parlamentas turėtų nustatyti aptariamo apribojimo terminą.

Latvijos parlamentas 2007, 2009 ir 2010 metais plenariniuose posėdžiuose svarstė ir atmetė siūlymus panaikinti minėtą Parlamento rinkimų įstatymo nuostatą, motyvuodamas tuo, kad vidaus padėtis Latvijoje ir geopolitinė padėtis Europoje po 2008 metų Rusijos karinės invazijos į Sakartvelą pablogėjo, todėl dar neatėjo laikas panaikinti ginčijamą apribojimą. Nuo 2010 metų bandymų panaikinti šį ribojimą nebuvo.

Pareiškėja 2017 metais kreipėsi į Latvijos Centrinę rinkimų komisiją teiraudamasi, ar gali kandidatuoti parlamento ir savivaldybių rinkimuose, tačiau buvo informuota, kad jai tebegalioja įstatymo apribojimas. Pareiškėja kreipėsi į Konstitucinį Teismą, prašydama iš naujo įvertinti Parlamento rinkimų įstatyme įtvirtinto ribojimo konstitucingumą. Konstitucinis Teismas dar kartą patvirtino šio ribojimo atitiktį Latvijos Konstitucijai, kartu nurodydamas, kad taikant šią nuostatą turi būti įvertinta, ar asmuo vis dar kelia grėsmę Latvijos valstybės nepriklausomybei ir demokratinės teisinės valstybės principams.

Politinė partija „Latvijos rusų sąjunga“, siekdama dalyvauti 2018 metų parlamento rinkimuose, pateikė kandidatų sąrašą, kuriame buvo pareiškėja. Centrinė rinkimų komisija įregistravo sąrašus ir kreipėsi į Saugumo departamentą, prašydama pateikti nuomonę, ar dabartinė pareiškėjos veikla nekelia pavojaus Latvijos nepriklausomybei ir demokratinei santvarkai. Dalis pateiktų duomenų buvo įslaptinti ir nebuvo atskleisti nei pareiškėjai, nei jos atstovui. Centrinė rinkimų komisija išbraukė pareiškėją iš kandidatų sąrašo. Nacionaliniai teismai atmetė pareiškėjos skundus dėl tokio sprendimo, teismo procesų metu pareiškėjai ir jos atstovui buvo leista susipažinti su bylos duomenimis.

Pareiškėja peticijoje EŽTT tvirtino, kad Konstitucinis Teismas per plačiai išaiškino Parlamento rinkimų įstatyme įtvirtintą apribojimą, įtraukdamas papildomą kriterijų, susijusį su pašalinėmis aplinkybėmis (dabartine geopolitine padėtimi Europoje), suteikė jam nenumatytą, pareiškėjai nepalankų aiškinimą. Pareiškėja taip pat laikėsi pozicijos, kad Latvijos parlamentas nesilaikė ankstesniame EŽTT sprendime pateiktų išaiškinimų dėl ginčo ribojimo galiojimo terminų nustatymo. Ginkluoti konfliktai tarp Rusijos ir Sakartvelo, taip pat tarp Rusijos ir Ukrainos nebuvo vieninteliai konfliktai ar neramumai Europos Tarybos teritorijoje po 2006 metų, o pareiškėja nebuvo už juos atsakinga, todėl jie negalėjo pateisinti draudimo jai kandidatuoti rinkimuose. Pareiškėja taip pat atkreipė dėmesį, kad kai kurie įrodymai, kuriais rėmėsi Centrinė rinkimų komisija ir Regioninis administracinis teismas, niekada nebuvo išslaptinti, nors pareiškėja to prašė. Dėl nurodytų priežasčių buvo pažeistos Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios teisę į laisvus rinkimus.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT priminė, kad lojalumas valstybei, kurio reikalaujama iš parlamento narių, iš esmės apima pagarbą šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms, nepriklausomybei ir teritoriniam vientisumui. Vis dėlto pagarbos sąvoka šiame kontekste apsiriboja reikalavimu, kad bet koks noras pakeisti kurį nors iš šių aspektų turi būti įgyvendinamas laikantis valstybės įstatymų. Kitoks aiškinimas būtų nesuderinamas su parlamento narių teise atstovauti savo rinkėjams, ypač mažumų grupėms. Negalima pateisinti kliūčių politinei grupei vien dėl to, kad ji siekia viešai aptarti dalies valstybės gyventojų padėtį ir dalyvauti šalies politiniame gyvenime, siekdama pagal demokratines taisykles rasti sprendimus, galinčius patenkinti visus suinteresuotus asmenis. Esminis demokratijos aspektas yra tai, kad ji turi leisti siūlyti ir svarstyti įvairias politines programas, net jei jos kelia abejonų dėl dabartinės valstybės sąrangos, su sąlyga, kad jos nekenkia pačiai demokratijai, o siūlomi pakeitimai yra suderinami su pagrindiniais demokratijos principais.

Aptariamoms bylos atveju EŽTT laikėsi pozicijos, kad ginčijama Latvijos Parlamento rinkimų įstatymo formulė yra pakankamai aiški, nes neleidžia kandidatuoti į Parlamentą „asmenims, kurie po 1991 m. sausio 13 d. aktyviai dalyvavo LKP veikloje“. Latvijos Konstitucinis Teismas 2018 m. birželio 29 d. sprendime minėtą nuostatą aiškino siaurai, nustatydamas papildomą kriterijų „kėlė ir tebekelia pavojų Latvijos valstybės nepriklausomybei ir demokratinės teisinės valstybės principams“. Taigi dėl tokio aiškinimo asmeninė apribojimo taikymo sritis buvo ne išplėsta, o dar labiau susiaurinta, neįtraukiant kai kurių asmenų, kuriems kitu atveju jis būtų taikomas. Šiuo aspektu EŽTT taip pat pabrėžė, kad net jei Konstitucinio Teismo sprendimu tai nebūtų padaryta, pareiškėja vis tiek negalėtų būti renkama į Parlamentą pagal aiškiai suformuluotą Parlamento rinkimų įstatymo nuostatą. Todėl ginčijamas apribojimas buvo pakankamai nuspėjamas ir teisėtas. Be to, šiuo apribojimu buvo siekiama tikslų, suderinamų su teisinės valstybės principu ir bendraisiais Konvencijos tikslais, t. y. valstybės nepriklausomybės, demokratinės tvarkos ir nacionalinio saugumo apsaugos.

Vertindamas pareiškėjos situaciją ir ginčo apribojimo proporcingumą, EŽTT pažymėjo, jog jis neveikia vakuume. Vertindamas, kaip valstybės laikosi savo įsipareigojimų pagal Konvenciją ir jos protokolus, jis turi atsižvelgti į bendrą bylos kontekstą tiek vidaus, tiek tarptautiniu ar regioniniu lygmeniu. Nuo 2006 metų, kai EŽTT Didžioji kolegija priėmė sprendimą ankstesnėje pareiškėjos byloje, bendra padėtis Europoje labai pasikeitė. Negalima neatsižvelgti į tai, kad Latvija yra Rusijos Federacijos, kuri nuo 2008 metų įsiveržė į dalį Sakartvelo teritorijos, taip pat įgijo tam tikrą Ukrainos dalių politinę kontrolę, kaimynė. Taip pat negalima ignoruoti fakto, kad 2022 m. vasario 24 d. Rusija pradėjo karinę invaziją į Ukrainą, po kurios Rusijos Federacija buvo pašalinta iš Europos Tarybos. Nors šis išpuolis įvyko po pareiškėjos peticijos pateikimo, jis rodo nuo 2006 metų vykstančių įvykių tendencijas, todėl aptariama informacija yra svarbi ir šios bylos kontekste.

Byloje atkreiptas dėmesys, kad 2007–2010 metais Latvijos parlamentas tris kartus svarstė ir atmetė siūlymus panaikinti ginčijamą Parlamento rinkimų įstatyme įtvirtintą apribojimą, vėliau jokių bandymų jį panaikinti nebebuvo. EŽTT vertinimu, kitomis aplinkybėmis tokie valstybės veiksmai galėtų būti laikomi nepagrįstais ir galinčiais suteikti pagrindą Konvencijos pažeidimui konstatuoti. Vis dėlto aptariamoms bylos atveju „didesnio stabilumo“, kuriuo Latvija (ir Europa apskritai) naudojosi ir kurį ankstesniame 2006 metų sprendime minėjo EŽTT Didžioji kolegija, nebėra. Ginčijamas apribojimas turi būti vertinamas tinkamai atsižvelgiant į ypatingą istorinį-politinį kontekstą ir jo nulemtą plačią vertinimo laisvę, kuria naudojasi valstybė. Laikotarpiu nuo minėto EŽTT Didžiosios kolegijos sprendimo Latvija turėjo vis daugiau teisėtų priežasčių baimintis dėl savo saugumo, teritorinio vientisumo ir demokratinės santvarkos, o tai reikalauja dar platesnės vertinimo laisvės saugant šias vertybes.

EŽTT vertinimu, du kumuliaciniai ginčo apribojimo taikymo kriterijai (draudžiama kandidatuoti parlamento rinkimuose bet kuriam piliečiui, kuris aktyviai dalyvavo LKP po 1991 m. sausio 13 d. ir kuris kėlė bei tebekelia grėsmę Latvijos valstybės nepriklausomybei ir demokratinės teisinės valstybės principams) nėra savavališkai ar nepagrįstai pasirinkti, kaip identifikuojantys ypač aukštą pilietinio nelojalumo ir grėsmės saugomoms vertybėms lygį. Latvijos valstybės požiūris šiuo aspektu yra nuoseklus, nes asmenys, kuriems taikomas ginčijamas Parlamento rinkimų įstatymo ribojimas, susiduria su panašiais apribojimais ir kitose svarbiose ir jautriose srityse – jie negali būti kandidatais į vietos valdžios tarybas, negali būti renkami valstybės vadovais, skiriami ministrų kabineto nariais, dirbti valstybės saugumo institucijose ir, jei neturi Latvijos pilietybės, negali jos įgyti natūralizacijos būdu. EŽTT pažymėjo, jog nagrinėjamu atveju pareiškėja iš rinkimų buvo pašalinta ne dėl to, kad nesutiko su valdžios vykdoma politika, jos teisė išreikšti tokį nesutikimą bet kokiomis teisinėmis priemonėmis niekada nebuvo kvestionuojama. Be to, ginčijamas apribojimas nedraudė pareiškėjai aktyviai dalyvauti politinių partijų ir asociacijų veikloje, pareiškėja 2004–2024 metais buvo išrinkta Europos Parlamento nare.

Atsižvelgdamas į bylos aplinkybes ir pareiškėjos viešąjį profilį, įskaitant jos paramą Rusijos Federacijos veiksmams Krymo pusiasalyje, EŽTT konstatavo, kad Latvijos Centrinės rinkimų komisijos motyvai buvo pakankami pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį. Byloje taip pat pažymėta, kad pareiškėja galėjo pateikti skundą Regionų administraciniam teismui, kuris, nagrinėdamas bylą nustatė, kad Centrinė rinkimų komisija veikė pagal savo kompetenciją. Regionų administracinis teismas taip pat leido pareiškėjos atstovui susipažinti su konfidencialiais bylos duomenimis. Taigi pareiškėjai buvo suteiktos pakankamos procesinės apsaugos garantijos.

Išvada: Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

DRAUDIMAS KOLEKTYVIAI IŠSIŪSTI UŽSIENIEČIUS (Protokolo Nr. 4 4 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. spalio 8 d. sprendimas byloje

M. A. ir Z. R. prieš Kiprą

(pareiškimo Nr. 39090/20, svarbos lygis – 2)

Dėl priimančios valstybės pareigos pateikti nuoseklius pareiškėjų paaiškinimus paneigiančius įrodymus prieglobsčio bylose

Dėl priimančios valstybės pareigos pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kad nebuvo vykdomas kolektyvinis užsieniečių išsiuntimas

Dėl sprendimo grąžinti prieglobsčio prašytojus į trečiąją šalį suspensyvinio poveikio nebuvimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai – pusbroliai iš Sirijos – dėl Sirijoje vykstančio karo išvyko į Libaną, buvo apgyvendinti pabėgėlių stovykloje, kurioje gyvenimo sąlygos buvo nepatenkinamos, pareiškėjai negalėjo gauti sveikatos priežiūros paslaugų, negalėjo dirbti. Be to, būdami Libane pareiškėjai visą laiką bijojo būti išsiųsti atgal į Siriją, todėl pasinaudodami neteisėtai migrantus gabenančio asmens paslaugomis nusprendė keliauti į Kiprą ir prašyti ten prieglobsčio. Pareiškėjai 2020 m. rugsėjo 6 d. kartu su maždaug trisdešimties sirų ir libaniečių grupe valtimi išplaukė į Kiprą. 2020 m. rugsėjo 7 d., pasiekus Kipro teritorinius vandenis, jų valtį perėmė Kipro pakrančių apsaugos tarnyba, kurios vertėjas informavo, kad niekam nebus leista išlipti Kipre. Pareiškėjai informavo vertėją apie ketinimą prašyti prieglobsčio, tačiau į šį prašymą nebuvo reaguojama. Pareiškėjams telefonu pavyko susisiekti su savo artimaisiais Kipre ir pranešti, kad jie nebuvo įleisti į šalį.

2020 m. rugsėjo 8 d. pareiškėjai buvo apgaule įtikinti, kad jiems bus leista išlipti į krantą. Tačiau jie buvo priversti įlipti į kitą valtį, kurioje jau buvo kitų į Kiprą bandžiusių patekti migrantų, ir išplukdyti į Libaną. Libane pareiškėjai gyveno be leidimų gyventi, nes negalėjo susimokėti už šių leidimų atnaujinimą.

Kipro vyriausybė šiuos pareiškėjų paaiškinimus neigė, nurodė, kad Užsieniečių ir imigracijos pareigūnas, padedant vertėjui, apklausė valtyje buvusius asmenis. Valtyje buvę asmenys nurodė į Kiprą vykę ieškoti darbo,

nes gyvenimo sąlygos Libane buvo sunkios. Nė vienas iš laive buvusių asmenų neišreiškė noro prašyti prieglobsčio Kipre ir nereagavo, kai vertėjas paaiškino, kad jie gali būti grąžinti į Libaną.

Pareiškėjai peticijoje EŽTT tvirtino, kad Kipro institucijos neatliko individualaus vertinimo tam, kad nustatytų, ar Libanas yra saugi trečioji šalis, taigi neįvertino rizikos dėl galimų Konvencijos 3 straipsnio pažeidimų. Libane pareiškėjai neturėjo jokio pragyvenimo šaltinio, neturėjo prieigos prie sveikatos apsaugos. Be to, pareiškėjams nebuvo įteiktas joks rašytinis sprendimas dėl jų neįleidimo ar deportacijos, kurį jie būtų galėję apskusti nacionaliniams teismams. Dėl nurodytų priežasčių buvo pažeistos Konvencijos 3 straipsnio bei Protokolo Nr. 4 4 straipsnio nuostatos, draudžiančios kankinimą, nežmonišką ar orumą žeminantį elgesį bei kolektyvinį užsieniečių išsiuntimą, taip pat Konvencijos 13 straipsnio nuostatos, užtikrinančios teisę į veiksmingą teisinės gynybos priemonę.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Vertindamas pareiškėjų argumentus dėl žodžiu pareikšto prašymo suteikti prieglobstį Kipre, EŽTT svarbiomis laikė aplinkybes, kad pareiškėjai dvi dienas išbuvo laive, kontroliuojamame Kipro jūrų policijos, jiems nebuvo leidžiama vykti toliau ar išlipti į krantą; pareiškėjų ryšiai su išoriniu pasauliu, taip pat galimybės rinkti įrodymus ar oficialiai pateikti prašymus dėl to buvo labai ribotos. Šias aplinkybes patvirtina faktas, kad prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių EŽTT pateikė pareiškėjų atstovas, kuris informaciją apie pareiškėjų atvykimą į Kiprą ir tai, kad jiems neleidžiama išlipti iš laivo bei pateikti prieglobsčio prašymą, gavo iš pareiškėjų giminaičių, o ne iš pačių pareiškėjų. Tai, kad pareiškėjai beveik neturėjo ryšio su išoriniu pasauliu, patvirtino ir pranešimai, kad Jungtinių Tautų prieglobsčio agentūros atstovams Kipre nebuvo leista susitikti su keleiviais, kurie atitinkamu laikotarpiu buvo „atstumti atgal“, nesudarant šios agentūros atstovams galimybės patikrinti, ar šiais laivais keliaavę asmenys neprašė prieglobsčio. Be to, pareiškėjų pasakojimas apie atvykimo į Kiprą datas, priežastis ir bendravimą su Kipro institucijomis buvo nuoseklus ir atitiko jų EŽTT teiktame prašyme taikyti laikinąsias apsaugos priemones nurodytas aplinkybes. Gi tarp Kipro vyriausybės EŽTT pateiktos informacijos ir pastabų dėl pareiškėjų atvykimo ir sulaikymo Kipre datos buvo neatitikimų, Kipro vyriausybė nepateikė jokių duomenų apie institucijų bendravimą su pareiškėjais įvykių metu, o byloje pateikti duomenys apie laivų atvykimą 2020 ir 2021 metais paneigė vyriausybės teiginius, jog visiems šiuo laikotarpiu laivais atvykusiems asmenims buvo leista išsilaipinti ir pateikti prieglobsčio prašymus. EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad įvairios nevyriausybines tarptautines organizacijas ir kitos institucijos buvo pateikusios ataskaitas dėl asmenų, neteisėtai atvykusių į Kiprą, grąžinimo į Libaną be galimybės pasinaudoti prieglobsčio suteikimo procedūra.

Šiomis aplinkybėmis EŽTT konstatavo byloje buvus *prima facie* (iš pirmo žvilgsnio) įrodymų, patvirtinančių pareiškėjų teiginį, jog būdami laive jie žodžiu informavo Kipro institucijas, kad siekia prieglobsčio ir nenori būti grąžinti į Libaną, tačiau šie jų prašymai buvo ignoruojami. Kipro vyriausybė, kuri, skirtingai nei pareiškėjai, turėjo galimybę surinkti reikiamus įrodymus, nepaneigė šių pareiškėjų teiginių. Todėl buvo padaryta išvada, kad Kipro institucijos grąžino pareiškėjus į Libaną neišnagrinėjusios jų prieglobsčio prašymų ir nesiėmusios visų veiksmų, kurių reikalaujama pagal prieglobsčio teisę.

EŽTT pažymėjo, jog ginčui aktualiu laikotarpiu žinoma informacija atskleidė įvairius Libano prieglobsčio sistemos trūkumus, apie kuriuos Kipro institucijos žinojo arba turėjo žinoti. Kipro vyriausybė taip pat žinojo apie nuolat blogėjančias prieglobsčio prašytojų gyvenimo sąlygas Libane, todėl negalėjo daryti prielaidos, kad pareiškėjai turės galimybę tinkamai pasinaudoti prieglobsčio teise, nepatirdami Konvencijos 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio. Nacionalinės institucijos neatliko ir net neteigė atlikusios vertinimą dėl to, ar Libane egzistavo galimybė pasinaudoti veiksminga prieglobsčio procedūra. Nebuvo įvertinta nei atitiktis negrąžinimo principui (*non-refoulement*), nei prieglobsčio prašytojų gyvenimo sąlygos Libane, nors Kipro institucijos turėjo įsitikinti, kaip Libano valdžios institucijos vykdo savo tarptautinius įsipareigojimus ir pareigas, susijusias su pabėgėlių apsauga. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis.

Byloje konstatuota, jog pareiškėjų išsiuntimas buvo kolektyvinio pobūdžio, įvykdytas pažeidžiant Protokolo Nr. 4 4 straipsnį. Tokią išvadą EŽTT darė atsižvelgdamas į tai, kad Kipro vyriausybė nepateikė jokių duomenų, susijusių su kiekvienu migrantų atveju, interviu protokolų su pareiškėjais prieš grąžinant juos į Libaną, taip pat nepateikė jokio įtikinamo paaiškinimo, kodėl ši informacija nebuvo pateikta. Byloje nebuvo duomenų apie Kipro Uosto ir jūrų policijos pareigūno bei vertėjo ir pareiškėjų bei kitų laive buvusių migrantų bendravimą, jo turinį ir trukmę. Todėl nežinoma, ar pareiškėjai buvo informuoti apie savo teises ir sprendimo juos išsiųsti apskundimo tvarką. Be to, pareiškėjams nebuvo užtikrinta teisinė pagalba. Šiuo aspektu byloje

atkreiptas dėmesys, kad nebuvo priimtas joks rašytinis sprendimas dėl atsisakymo įleisti pareiškėjus ar juos deportuoti, kuriame pareiškėjai būtų informuoti apie jų grąžinimo į Libaną priežastis. Tokio sprendimo nepriėmimas nebuvo nulemtas kokių nors netinkamų pareiškėjų veiksmų – valdžios institucijų nurodymų nesilaikymu, nebendradarbiavimu su jomis.

EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, jog tai, kad pareiškėjai, išreiškę norą kreiptis dėl prieglobsčio Kipre, neturėjo jokių veiksmingų jų teisinės gynybos nuo skubaus grąžinimo į Libaną priemonių, kartu reiškia, kad buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis, taikomas kartu su Konvencijos 3 straipsniu ir 4 protokolo 4 straipsniu.

Išvada: Nustatytas Konvencijos 3 straipsnio ir Protokolo Nr. 4 4 straipsnio pažeidimas, taip pat Konvencijos 13 straipsnio, taikant jį kartu su Konvencijos 3 straipsniu ir Protokolo Nr. 4 4 straipsniu, pažeidimas (vienbalsiai).

Pareiškėjams priteista po 22 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)
